

ARGIA

Iraila 25 - XLVI garren urtea 986 zenbakia 90 pezta



ENTZUN 94,8 MHz
GURE IRRATIA



GURE IRRATIA, IPARRALDEKO BOZA

Eugenio
Ibarzabalekin,
politikaz



**138
BULEGO**

**500.000
BEZERO**

**75.000
MILIOI**

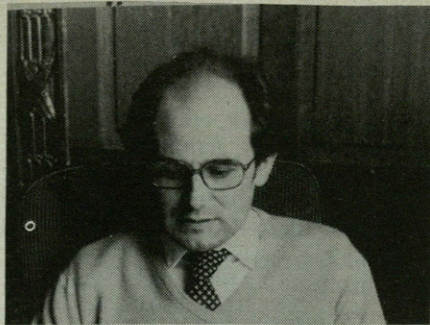
**AURREZKIA, BAKARRIK
21urtetan**

Eskerrikasko!

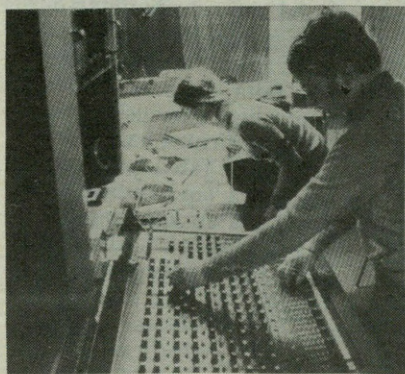


**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa



Eugenio Ibarzabale deklazioak irakur ditzazkezu 4. orrialdean. ETA, HB, EHE, uholdeak, pakearen mahaia... eta beste gai askori buruz eman du bere iritzia Mugan, Deian eta PNV alderdian, asko esan duenak azken urte hauetan, eta orain Gipuzkoako Foruu Diputazioko Gabineteko Teknikoaren buru dena.

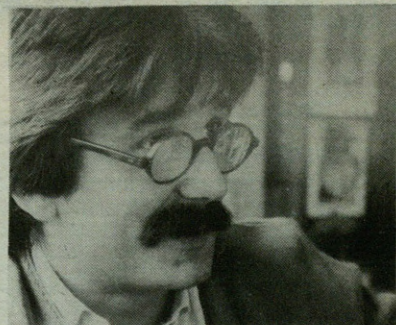


Aspaldidanik geneukan hitza emanda Ipar Aldean Gure Irratia egiten dutenekin elkarrikuska bat egiteko. Eredu polita da haiena; lan ederra egiten dute dohainik, ahal dituzten baliapide guztiak, asko ez direnak, a tope erabiliz. Zaila da horrelako irati original eta interesgarri bat topatzen, belarriak F.M. nazkagarriaz uholdeturik ditugunontzat bereziki. (20 orrialdean).

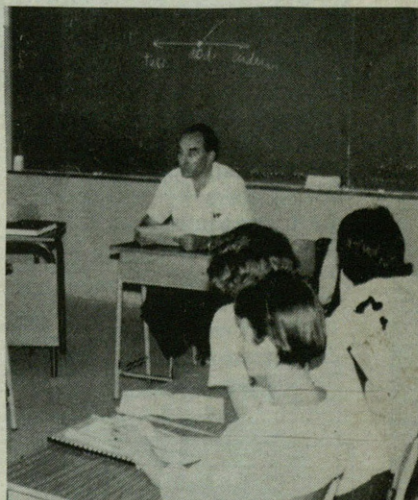
NON-ZER



- 2.-Aste Giroa
- 4.-Eugenio Ibarzabalekin politikaz: **I. ZUBIONDO**
- 9.-Txad: Kolonialismoak gaitz du: **P. SASTRE**
- 12.-Tolosako HB prozesuaren zai: **I.Z.**
- 14.-Herriko Plaza
- 17.-U.E.U.taz zenbat burutazio: **I. Auzmendi**
- 20.-GURE IRRATIA. Ipar aldeko boza: **J.L., Mollarri**
- 24.-Beragarako Seminarioa: **L. Bandres**
- 27.-«Alfabetatze Teknikoa» Liburu lagungarria: **J.R. Etxebarria**
- 28.-Euskara Euskal Herriko Unibertsitatean
- 30.-Ramon Etxezarreta, Berdekerien inbentariotik: **J.L. Arlantz**
- 35.-Txutxumutxuka
- 36.-T.E.N.koen azken montaia: **E.O., M.A.**
- 38.-Jo... Adarra
- 39.-Bertoak
- 40.-Editoriala: **ARGIA**



Fisika hiztegia, Kimika hiztegia eta Psikologia hiztegia... eta abarreko hiztegi teknikitaz arduratu da UZEI. Hona hemen Ramon Etxezarreta beste hiztegi tekniko batekin: Hiztegi Erotikoa. Baditu makina bat puntu; hiztegiko hitzak nola jaso zituen e.a., e.a. (30 orrialdea).



Bestalde, gauza laburrak eta nahi badituzu irakurri, hortxe daukazu Bergarako Seminarioari buruzko erreportaia (24. or.) kulturazko txutxumutxuka, sail berria (35.orr.), antzerkia (36.orr.), edo ta J.R. Etxeberriaren artikuloa (27.orr.)

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.

Donostiako Erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpurua, Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarrionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D. L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA

Virgen del Carmen, Z/G
Ramonenea, behea
DONOSTIA-12

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.
Plaza Lasala, 3. Donostia.

Hego Euskal Herria	
Estatu Espainola	3.000 pta.
Ipar Euskal Herria	
Beste atzerriak	4.200 pta.
Airez	6.480 pta.
Ale bakarra	90 pta.

ASTE GIROA

TIPITAKI 2. O.H.O. hasera ziklorako bigarren langai bilduma. **EREIN. 650 pta. 159 orrialde.**

«Tipitaki 1» azaldu genizuenetik hilabete batzu izango dira honez gero, eta dagoeneko hona hemen bigarrena. Eta orduan genioenaren arauera, lana oso da baliagarria. Umeak gauza asko ikas dezake liburu honen bidez, bertako guztiak hainbat ariketa egiteko aukera ematen duenez. Lau arlotan banatzen dira eginkizunak. Batetik sozial arloa landuko da, bestetik euskararena, plastikarena bestetik eta dinamikari buruzkoa azkenik. Hauetako bakoitzak ariketa, joko, jolas, mailakatze, margotze, abesti, aditz lantze eta horrelako asko eskaintzen du. Orrialde batean adibidez, inprobisazio bidez zirko

tipitaki 2



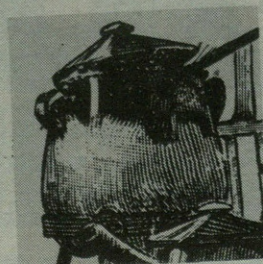
erein

bat antzeztu daiteke, edota tren edo karabana bidez soinu ezberdinak, beste batean Nor-Nori pluralak landu daitezke nahi adina trukaketa eginez. Noiz, Zergatik, Konparazioak eta horrelako galdera askori ere jolasaren bidez erantzuten zaio umeak, konturatu gabe eta jolasaren bidez gramatika jatorra ikasten eta menderatzen duelarik. Asmaketa, sail-

kapenak, erritmoa eta beste mila gauza ere lantzen da. Irudiei gagozkielarik, beste hainbeste esan genezake, ederrak eta ongi eginak izateaz gainera nahiko errealtak dira, margo asko. Liburuak bost ekitaldi ditu: landareak, baserrian, basoan, basoko animaliak, zirkoan. Bost hauek egoera asko eta ezberdinetan kokatzen dute umea honen irudimena toki eta egoera bakoitzari dagoen beharrari egokitzen zaiolarik. Liburua atsegina eta oso egokia iruditu zaigu talde lanetarako.

sukaldaritzarako hastapenak

Edorta Agirre



ELKAR-20K

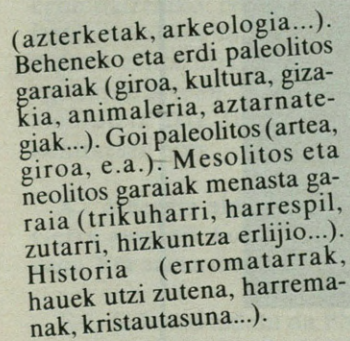
EDORTA AGIRRE. SUKALDARITZARAKO HASTAPENAK. ELKAR-AEK. 250 pta. 97 orrialde.

Agirrek ongi dioenez, euskaldunok tripazagi eta sukaldari onen ospea dugu, eta gaur egungo euskal sukaldaritza berriak ere ospea eskuratu berria dauka, baina agertzen diren liburu guztiak eradara hutsez eginak, horregatik euskaraz ateratzeko garaia zela deritza egileak. 68 ideia edo errezeta dakartza liburura, hauen artean jaki asko sartzen dituela; sarren artea: pastelak, entsaladak, pureak, zukuak, menes-

trak, tortillak, eta beste asko, 19 denetara; arrainen artean, txitxarroa, arraingorria, hegaluzea, lehatza, papardoa, makailoa, txipiroiak, izokinak, e.a., denetara beste 19; haragien artean, garburea, arkumea, tripakiak, batailoia, entrekota, hegalkia, mihia, e.a., 14 dira orobat. Postreen artean: meloia, mami, intzaurtarta, txurikia, gozokia, urrezko izozkia, laranja souflea eta beste asko, 15 denak. Horrelako euskal errezeta batzu euskaraz edukitzeak hobari asko dakarkeela uste dugu. Hiztegia ere badakar, gauza hauetan euskara ez bait da oso trebatua orain artean, aholkuak ere ez ditu falta, eta berak dioenez haxe litzateke euskal sukaldaritza: dirutza handirik xahutu gabe jatea, jaki arruntak egitea, lan handirik hartu gabe, eta euskaldunberrien erabilketarako liburuxka erraz eta interesgarria kaleztatzea.

JESUS ELORTZA. EUSKAL HERRIAREN HISTORIA 1, Prehistoriatik Nafarroako Erresuma arte. ELKAR. 450 pta. 124 orrialde.

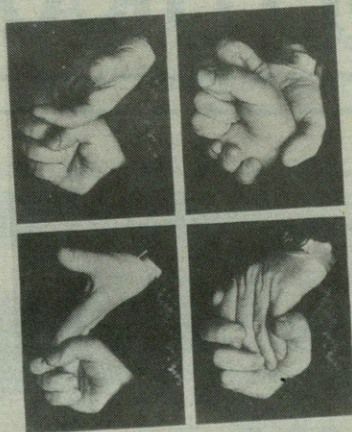
Dauzkagun Euskal Herriaren historia ugariei beste bat erantsi behar. Oraingo hau laburtua noski, ikastoletarako edo behintzat gazteen irakaskintzarako baita. Lantresna atsegin bat egin nahi izan du egileak, hasi egin behar dutenentzako duzue. Marrazkiak, mapak eta ariketak ere sartu ditu. Ikastola munduan murgildurik dagoenak ondotxo daki Euskal Herriaren historia ikasteko apunteak eta ezer gutxi gehiago zegoela, eta ikastola askotan honegatik Espainia eta munduaren historiarekin etsi eta laketu behar, Euskal Herriarena ezin ezagutuz. Gauzak hobetuko omen dira aurrerantzean. Lehenengo liburu honetako gaiak hone-lan banatzen dira: Prehistoria



MAITE GONZALEZ, JESUS URIARTE. BERTAN IKUSIA. 1982.eko Bertsolari Txapelketa. EREIN. 93 orrialde.

1982. urteko Bertsolari Txapelketako azken egu-

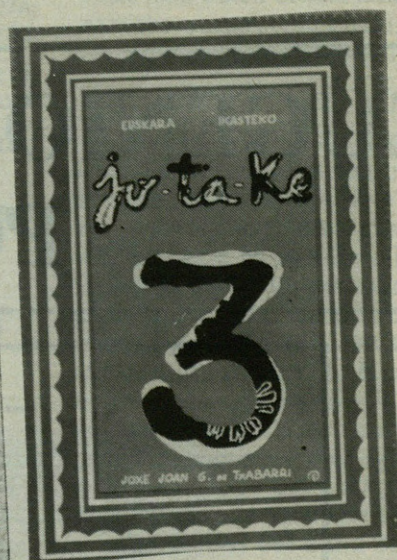
nean gertatuei buruz dihar-
du liburu apain bezain bitxi
honek. denetatik agertzen
da. Oinak asmatuz, puntuka,
ofizio lanetan, bakarka eta
agurretan agertutako bertso-
rik aipagarrienak dakartza.



Baina ez da bertsoak soilik dauzkan liburua, gehiago begiratzeko dio ikusgarritasun eta espektakulari, bertso txapelketa finalak sortzen duen espektazio eta gertari. Horretarako bertsolariak beren estuasun urtean ateratako argazki barregarriak, eguneko giroaren deskribapenak, bertsolari bakoitzari buruz datu arinak ematea, jendearen jarrera nolakoa izan zen ikustea eta horrelakoak dira liburuaren helburuak. Bertsorik onenak azaltzen ditu, baina ez da soilik irakurtzeko egindako liburua, ikusmenak ere bere garrantzia baitauka bertan. Izena ere halakoa du: «Bertan ikusia».

**JO ETA KE 3. EUSKARA
IKASTEKO. JOXE JOAN
G. DE TXABARRI. ELKAR.
750 pta.**

750 pta
Dagoeneko euskara irakasten duzen irakasle askok erabili duzue Jo eta Ke ikasbidea, eta bere hobariak ezagutzen dituzue. Izan ere ariketa pilo handia dakar, alferkeria egunen batean prestatzeko gogorik ez duzue-nean badakizue, Jo ta Ke-ri eutsi eta goxo-goxo eseri



bertain lan guztia Jo ta Ke eta ikasleei utzi eta leporatuz. Era ezberdineko ariketa piloa duenez agortezina da liburua eta mintzapraktikaz gain beste ezer egin behar izatekoan, gramatika eta hiztegia lantzeko premiazkoa, eroso eta merkea (galdetu bestela prestaketa lanordua bere kontura utzi dituzten milaka eta milaka irakasleei).

2.5.5. OSATU

1. LARQOI UTEKO AMONJA XAZAR HARI ZU BANO

- arizotaga
- xazaraga
- arizotaga
- xazaraga

ZU XAZA XAZELA HONETAKO KASBARI

- arizotaga
- xazara

QURU KASASAKI DAUW BANO

- dnu
- umore

ALZORU DA GUZUQOAKO MENDUR

- gusuru
- bolotura

QAZI HONRY APATIZ XAZAR GEHAQ

- xazurazale

2. LARQOI UTEKO AMONJA XAZAR HARI ZU BANO

- arizotaga
- xazaraga
- arizotaga
- xazara

GEHAQO DAUWA

- dnu
- umore

ALZORU DA GUZUQOAKO MENDUR

- gusuru
- bolotura

QAZI HONRY APATIZ XAZAR GEHAQ

- xazurazale

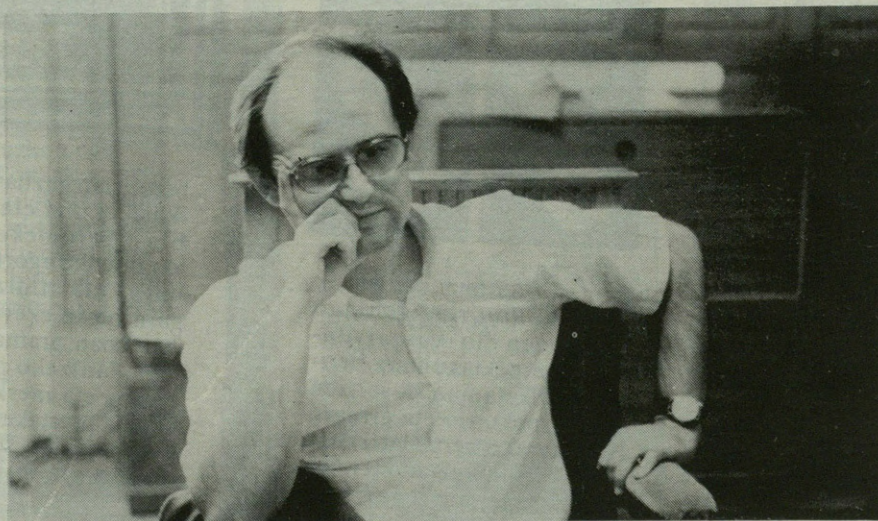
2.5.6. ESALDI BATEAN EMAN

Zu garsa gara
 Ni ara hai hain berean.
 Samia eskuan bi lanaga dakartzu
 Zuk lau dakartzazu.
 Arto horiek oso zuhurrak dira
 Gu ez gara hain zuhurrak
 Ni ikusleak burutzen iburu bat okurtu dila
 Jonak hitu okurtu dila
 Patei oso koldarra da
 Ni ez naiz hain koldarra
 Zuk oso aldakorak zarete
 Gu ez gara hain aldakorak

Hots!

Urtebete eta erdiko neska-
to euskalduna naiz eta kan-
guro bezala unibertsitateko
ikasle eskaldun bat behar dut
Barcelonako Entenca metro
geltoki ondoan. (93)2307512.
Goizean deitu, mesedez.

EUGENIO IBARZABALEKIN, POLITIKAZ.



Ospetsua egin zen Eugenio Ibarzabalek «Deia» egunkarian igandero egiten zuen kronika politikoa. Adituei sinisterra, Ibarzabalek zioena zen gutxi goiti-beheiti PNVko gidarien artean une bakoitzean zebilena. Orain Gipuzkoako Foru Diputazioko gabinete teknikoaren buru egiten du, bere 32 urtetan.

Ez da gaur goizekoa Eugenio Ibarzabal. ELA barruko «eladio» haien mugimendukoa, ANAITASUNAn idatzi zuen «Aurtitz» ize-nez, ZERUKO ARGIA n ibili zen gero, «Garaia»-n ondoren. ESB-n egonalditxo bat egin zuen, eta bera izan omen zen «Euskal Sozialisten Biltzarre»-tik atera zen lehena.

Beste guztia berak kontatzen digu. Momentu politikoaz duen ikuspegia batez ere. Noraino iritsiko ote da egun 32 urte dituen Eugenio Ibarzabal?

Iñaki ZUBIONDO

ARGIA.- Azkenean ESB utzi eta «alderdian» sartzen zara, PNV-n.

EUGENIO IBARZABAL.- Ez, ez

naiz hola hasten. Kazetaritzara sartzen naiz bete-betean, historia, abertzaletasunaren kondaira ikasteko irrikaz. Ezer ez dakizula konturatzen za-

ra, errealitateak gainditzen zaituela, perspektiba hartu behar duzula. Hor sartzen dira hiru liburuak eta irratiko programak. «Muga» ere hor hasten da.

Ez dut neure burua politiko jotzen, eta ez nuen politikan sartzeko gogorik. Baina 79-ko martxoan garbi neukan bidea orokorki PNVek zeramanetik zihoala. Politikan gainera «todo son habas contadas», ez daukazu aukeratzeko posibilitate ugariarik. Eta alderdiaz erabat fiatzea 79-ko martxoaren 1-ean erabakitzen dut, egun horretako

Baina hori pasatzen zaio ETA militantari ere, oso gauza gutxi daki egiten, hiltzen besterik ez. Eta lana egin dezake bere ahalmenaren eta besteek uzten dizkioten zirkunstantzien arauera. Herri Batasunak ere ia soilik arerioen akatsak aprobetxatzen ditu, manifestazio oso puntual batzuk egiteko.

«Gauzak ulertzeko konzepzio ideologikoak bukatu egin dira, azkenekoa sozialismoa izan da, eta hori bukatu da»

hauteskundeetan PNV jetxi eta HB igo zenean. «Ni hemen nago» bezalako irudipen bat zen, jende batzuekiko eta linea batekiko konpromezua. Eta zeragatik diot hori: afiliaturik egon arren alderdiaren bizitzatik kanpo egon naizelako. Nere gogoaz kazetari izaten jarraitzea da, eta kontraesan bat zegoen afiliaturik egon eta lan hori egitearen artean. Egun batean filiazioa utziz uste dut erabakiko dela kontraesan hori.

A.- Alderdia aldatu egin omen da. Gerra aurretik honuntza dudarik ez dago. Eta azken urteotan?

E.I.- Sakonki aldatu da PNV. Arrazoi sinple batengatik: hartu dituen konpromezuek eta dituen errespon-sabilitateek erantzun batzuk ematera behartzen dutelako; konpromezu horiek gabe erantzunak nolakoak izango lirakeen pentsatzea zaila da. Nahi ta nahi ez aldatu behar zuen.

A.- Bide bat hartzeak beti dakar bere ondorioak onartu beharra. PNVren kasuan jarritz, autonomiaren bidea hartzen dugu eta funtziona dezan lan egiten dugu, efikaza izan dadin. Baina prolemak beste alderdia badu: proiektu garbi bat edukitzea, estrategia garbi bat. «Zazpiak Bat» harek jarraitzen al du helburu izaten, zein epe jartzen da?

E.I.- Estrategiarik ba al da, ala alde batera utzi? Benetan esanen dizut: epe labur bat dago, zirkunstantziak etengabe ari bait dira aldatzen eta alferrikakoa da ez epe luzea, baita erdi epea ere. Euskal politikari batek duen trajeriari haundienetako bat bere maniobra ahalmen txikia da. Erabakirik gehienak bestek ematen dizkio, berari gutxi geratzen zaizkio. Tarte oso txikia da.

PNV bezalako alderdi baten maniobra-tartea ere, beraz, oso txikia da. Eta «zer erizten diozu biharko egunari?» edo «zein da epe luzerako estrategia?» galdetzekotan zera esango nuke: lehenik, gauzak ulertzeko konzepzio ideologikoak bukatu egin direla, azkenekoa sozialismoa izan da, eta hori bukatu da. Bigarrenik, logale antzeko bat sentitzen dut «biharra», «epeka markatutako estrategia» eta holakoei erantzuterakoan, zentzurik ez duela iruditzen bait zait, eta aspergarri egiten.

A.- Badirudi konplikazio gehiago badela. Hiru probintzia hemen, beste bat ondoan, beste hiru hor goian,... Ez dirudi gaur gauean konponduko denik. «Bihar» bat behintzat planteatzen da, ipar bat, helburu batzuk, momentuko

«Boto batzuk daude, desberdin pentsatzen duen jende bat. Kontsentsoa Estatutua da eta horrek herri oso konkretu bat markatzen du»

beharrak konpontzeaz aparte. Ba al da PNV barruan debaterik, proiektu nazional baten inguruan?

E.I.- Debate bat badago Lurralde Historikoen legearen inguruan, Herri honen barruko antolaketa garrantzitsua da. Debate hau funtsezkoa da: ea ze herri mota egin nahi dugun. Horretan zentratuak daude PNV eta Eusko Jaurilaritza.

A.- Baina ez al da gertatzen hiru probintzion antolaketaz eztabaidatzen ari garela eta globalidadea, Herri bat egitea, baztertua geratzen dela?

E.I.- Nafarroari buruz ari bazara,

mekanismo legalak, Estatutoarenak, hor daude. Nafartarrak integra daitetzeke nahi duten bezain laster, eta oinarritzko arazoa beraiek nahi izatea da, bidea zabalik dute, Geografikoki hola da.

Orain, herri hau etorkizunean nola izango den, gauza bat da zer pentsatzen genuen klandestinitate garaian, zer pentsatzen genuen gure kanpo ideologikoan; baina hemen boto batzu daude, desberdin pentsatzen duten jende batzu. Eta eraiki dezakegun herri bakarra oinarritzko kontsentsu baten ondorio izanen da. Kontsentsu hori Estatutua da eta horrek herri oso konkretu bat markatzen du. Gehien-goaren artean herri hau egiteko borondateak bide bat erakusten du, PNVk ez du batzu besten gainean egindako herri bat nahi, baizik eta kontsentsu baten fruitu, ez denen kontsentsua, ez bait da posibilitaterik, baina bai nazionalista direnen eta ez direnen artekoa. Horrek dakartzkien ondorio guztiekin.

A.- Politikoei maniobra marjen txikia dutela zenioen. Madrilgo Gobernu ere baietz esanen nizuke. Eta udarra honetan gertatutakoei aplikatu nahi nieke. Uholdeen aurretik banderen arazo guzti hori egon da.

E.I.- Batere garrantziarik gabeko gai bat da, erabat anekdotikoa, Tolosan egindako ekintza «desafortunatu» baten ondorio, eta ez dut uste garrant-

zia politikorik duenik, alde bateko bezala besteko radikalentzat ez bada. Ez du inportantzia oinarritzkorik.

A.- Eusko Alderdi Jeltzale batek bandera espainiarra onartzeak badu bere garrantzia.

E.I.- PNVk Konstituzioa onartzen du eta honek legalitatea onartzearen ondorioa dakar. Ideologia ikuspegi baten aldetik bere kontraesanak eduki litzake, baina ondorio bat da soilik. Ezin zaio PNVri alde batetik erreforma onartua aurpegira bota eta aldi berean erreformak dakartzkien ondorioez harritzea. Esan behar dena zera da, hau akatatu duelarik, tarte hone-

tan jokatzeko ari delarik, ondorio zehatzak dauzkala, eta puntu.

A.- Banderen istilu horien aurretik ere, dena dela, giroa bero zegoen. Estatutua aldatu beharko ote zen, Madrilekin ziren tirabirak,... Bi interpretapen behintzat egin zitzaizkion horri. Martin Ugaldek ematen ziguna, adibidez, batetik, gauzak oso gaizki zeudela, eta Estatutua bera ere berplanteatu beharra zegoela. HBkoek alderantziz joko preelektoral bat zela esaten zuten.

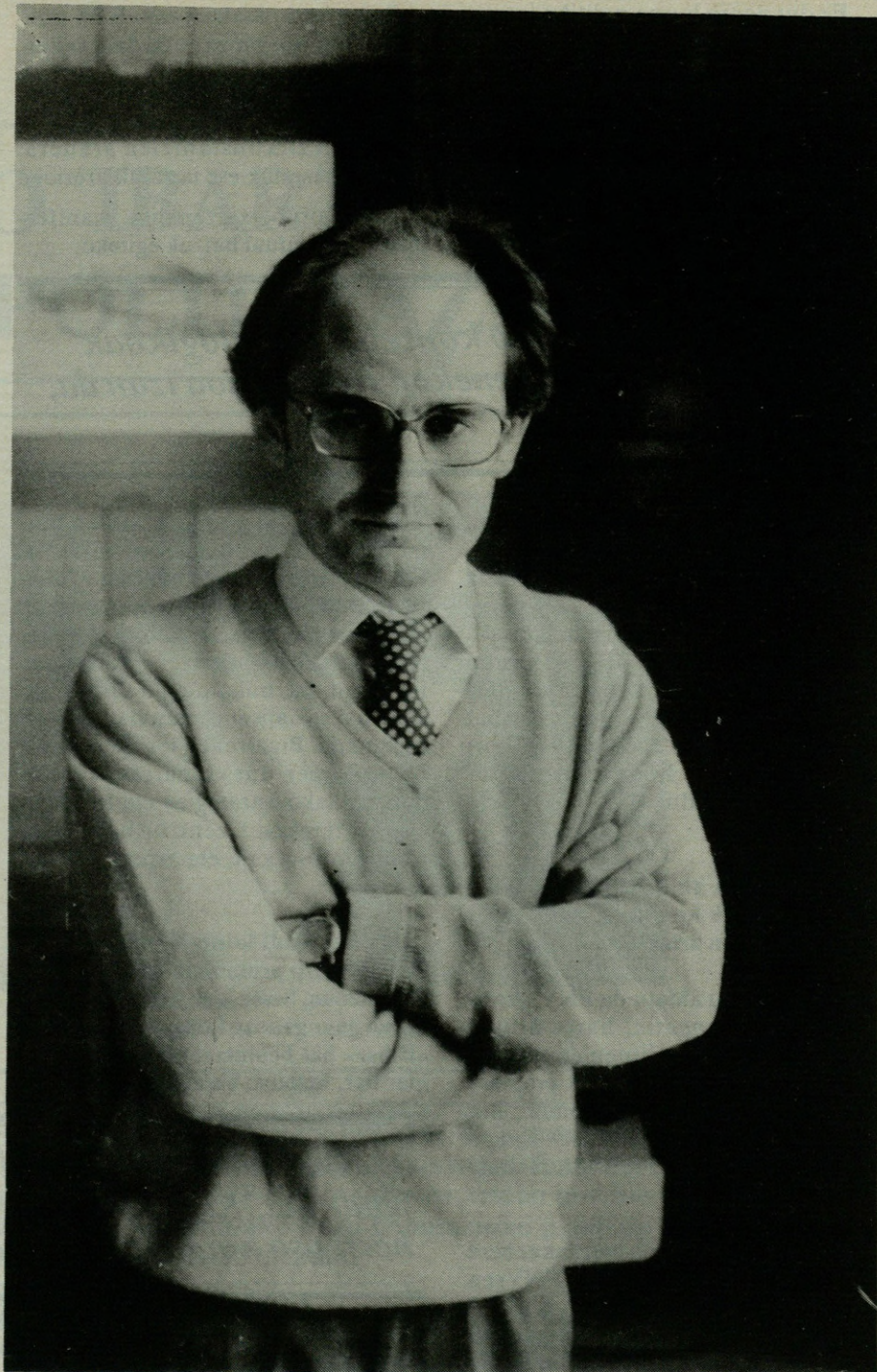
E.I.- Begira, HBk gezurra esan zuen Tribunal Konstituzionalaren epaia PNV eta PSOEn artean paktatua zela esan zuenean. Hamabost egun lehenago HBk ezagutzen zuen Tribunal Konstituzionalaren erabakia. HBri galdetu beharko zaio zergatik esan zuen gezurra.

Estatutorearen biabilitatea beti izan da zaila. «Homogeneización de las Autonomías» delako horregatik batetik eta transferentzien batzorde mixtoak funtziona dezan beti ematen den ezezkoa. Ez da, nere iritzian, Estatutua gaizki dagoena edo errebisatu beharrean. Errebisatu beharrekoa PSOEn jarrera da.

A.- Etxenikeren prentsaurrekoa ikusiz, Martin Ugalderen eritziak, batek bazuen irudipen bat: kalkuloz oker ibili zinetela esan nahi ote zenuten, «optimistegiak ginen, h aiek guk uste baino gogorragoak dira, espero baino indar gehiago daukate militarrek».

E.I.- Orain ikusten duguna gertatuko zela aurretik bazekiela dioena gezurra esaten ari da. 83-ean PSOE agintean egongo zela ez zen pentsatzeko erreza adibidez. Eboluzioa aurreikusteko, prebeitzeko, zailtasun horretan kokatzen da. Neurri haundi batean jadanik sozialista ez banaiz aurreikusteko dagoen zailtasunagatik da. Sozialismoak beharrezkoa bait du planifikatzea besteen beharrak, etorkizuna zuzentzea. Horretarako ordea, etorkizun hori nondik doan jakin behar da, jendearen behar egiazkoetatik; eta erantzun demokratiko egokiak eduki. Baina errealitateak geroa nola izango den ez dakigula erakusten digu; batzuek gehiengoaren beharrak inbentatzen ez badituzte behintzat.

Denek zekiten gai honen zailtasuna, atzean Espainiaren modernizazioaren arazoa bait dago. Gure arazoa administralgoaren modernizazioari oso lo-



tua dago. Gure arazoa ongi doa erreforma administratiboa ongi doan neurrian, eta alderantziz. Espainiaren arazoa zaila da, eta luzaz zail egongo da. Baina zaila da esaten denean alternatiba bat eman behar da, «emaidazu beste bat hain zail ez dena». Proposatzen dudana baino beste bat errezagorik ez dut aurkitzen.

A.- Uda bero honen panorama uholdeek moztu dute zeharo. Ze ondorio politiko izango ditu? Ondorio ekonomikoak ezagunak dira eta, jakina, po-

litikoak ere neurri batean horren haritik datoz.

E.I.- Gertatuko dena pentsatzea zail egiten zait. Hain pesimista ez naiz. Eta denbora gutxi pasa da zer jazoko den pentsatzeko. Atzo eta herenegun (irailaren 16-an egin zen elkarrizketa hau) Madrilekin akordio batzutura ez heltzeko arrisku haundiak ziren.; gaur gaiak konpondua dirudi. Datorren asteak ez dakit eta ez naiz hasiko datozen hilabeteetakoak edo hemendik urtebeterakoak juzkatzen. Orain, hain pesimista ez naiz.

«Herri hau gutxienez elebiduna da eta + Euskal Herrian Euskaraz — -enak bezalako jarrera eta jokamoldeak benetan negatiboak dira»

A.- PNVko jendeak esan izan du la-sai eta piskanaka doazela, baina gau-zak lortuz; eta behar den egunean, be-har baldin bada, enfrentatuko direla. Egun hori iritsi al liteke?

E.I.- Beste norbaitek egunen batean esandako hitz batzutat mintzatzea be-ren textuingurutik aterata ez zait egoki iruditzen. Eta gerta litekeenaz mint-zatzea pittin bat... fribolo derizkiot. Metodologia profesional baten frutu da neurri batean. Batek gauzak astez aste aztertzen ditu, eta zenbat eta ge-hiago sartu gehiago konturatzan da zein gutxi dakien gizarteaz, bere pre-parazio faltaz. Apur bat ikusten da; egoera internazionala oso garrantziz-koa da, ekonomiarena ere bai, rejimen honen barruko indar erlazioa. Horre-tatik epe laburrerako konponente bat atera eta gauzak nondik joanen diren aurreikustea zaila da.

Hau bai, esango nuke: Madrilek agoantzen duen bitartean honek ja-rraituko du. Beti kontutan eduki behar bait dugu kolpe militar baten posibili-tatea. Orain, hori gertatzen ez bada hemen egoera kontsolidatu egingen da, eta erakunde autonomikoei pisu eta etorkizun gero eta hobea izango dute.

«HB inoiz baino okerrago ikusten dut. Azken eboluzio hau Bakearen Mahaitik dator. ETAk hautsi zuen mahai hura»

A.- Duela denbora gutxi arte zure asteroko analisisa egiten zenuen «Deia» egunkarian. Euskaltzaleon munduan esames anitz sor erazi zuen artikulu bat idatzi zenuen, euskara zela eta ez zela. Gaur goizean zuregana nentorrela aipatzean, horretaz galdet-zeko eskatzen zidan «Euskal Herrian Euskaraz» taldeko batek. Mintza zai-tez horretaz.

E.I.- Euskarari buruz pentsatzen dudana ia euskaldunberri naizela esan eta nere jarrera markatzen dizut, zer garrantzia ematen diodan. Orain,

Herri hau gutxienez elebiduna da eta EHEenak bezalako jarrera eta joka-moldeak benetan negatiboak dira, ne-re iritziz. Euskararen arazoa bere markoa aurkitzea da, eta ari da aur-kitzen. Markoz ekibokatzen bagara, beste haundiago edo txikiago batean sartzen badugu, oztopo haundiak izan ditzakegu gai honetan. Ez dut esan nahi boluntarismo gradu batzuk Herri honentzat onak ez direnik; EHEek al-derdi positiboak baditu, boluntaris-moa, salaketa, aurrera egiteko gogoa, baita besteentzako rebultsibo bezala ere. Baina hau du negatibo: gaur so-portatu ezin den marko batean sartzen gaitu, eta frustrazio bat sortzen bai euskaldun eta baita ez-euskaldunen artean ere. Eta balantzea benetan ne-gatibo da.

A.- Euskararen alorrean aurreraka goazela ikusten al duzu? 75-a ezagutu zenuen, eta gaur egungoa ere bai. 75-ko bati agian gutxitxo aurreratzen dugula irudituko litzaioke.

E.I.- Izan nuen behin Jordi Pujole-kin definitiboki markatu ninduen el-karrizketa bat. Hala esan zidan: «Be-gira, jende erdaldun helduen gaian ez dugu insistituko, guretzat garrantziz-

koa orain bost urte dituen haurra da, eta eskola eta administralgoa haur ho-rri egokitu behar dizkiogu, erabat ele-bidun izan dadin». Berak hogeit urte-taz hitz egin zidan, eta Katalunian. Dena esana dago horrekin. Neretzat etorkizuna sei urte dituen eta elebidu-na den nere alabagan dago. Ni erdaraz hezia naiz, bizi naizeneko giroa hein haundi batean erdalduna da, gatzela-nia ere nahi ala ez nere hizkuntza da, kasu galdu bat naiz elebitasunarent-zat. Gaia beste bat da: erakunde auto-nomikoei jaio den eta ikastolan sar-tu den belaunaldia.

Bestetik, bada jende bat euskara defenditzen duena baina horren atze-tik hizkuntzetarako erreztasuna edo estimazioa duena. Ez da hau gehien-goaren kasua, gehienei atzera egiten bait die hizkuntza bat ikasteak. Aldi berean zirkulo konkretu batzuetako jende askok euskararen defentsa eta bere lanpostuarena bat egiten ditu, euskara aurrera doan neurrian lana lortuko bait dute. Eta debatea neurri haundi batean distorsionaturik dago. Badakit hori ez zaiola askori gustatu-ko, baina Mitxelenak UZEirekin izan zu.en eztabaida hura hortik doa hein batean. Gehiago dela unibertsitatearen etorkizuna euskararen martxa be-ra baino. «Resistencia de materia-les»-eko irakasle batek gehiago lort dezala bere postua euskaraz jakitea-gatik resistencia demateriales jakitea-gatik baino.

A.- Horrek bere buelta ere...

E.I.- Bizi honetan denak du bere buelta, baina nere iritzirako garant-zizkoagoa da reistencia de materiales unibertsitatean, resistencia de mate-riales eta euskaraz ematea baino. Uni-bertsitatara doan pertsona bat ez doa gaur egun funtsean euskara ikastera resistencia de materiales ikastera bai-no eta euskara bigarren mailan dago.

A.- Mitxelenaren polemika hark beste irakurketa bat ere badu. Jende bat beldur dela, alegia, garrantzizkoa resistencia de materiales eta euskaraz ikastea delako «eta euskaraz» ahaztu dadila. Teoriko mailan arazoak garbia dirudi: reistencia de materiales eta euskaraz jakin behar da. Eztabaidaren atzetik beraz motibazio politikoak ikusten dira.

E.I. Badakit esango dudanak buelta baduela, badakit, baina udaletxe ba-tzan euskaraz egin behar dela, kon-forme. Donostiako udaletxean dena euskaraz irakurtzen da eta jendea er-dararen zain dago, eta alderantziz. Batzuk neurri horrekin gauzak kon-pontzen direla uste dute. Neretzat, euskararik gabe plenoa berdin berdin egingo genukeela demostratzen da. Mitxelenaren eztabaida hartan aipatzen nizun markoa eta epeak izango lirateke gaia, etorkizunean izan be-harko duenari uko egin gabe; Hori ur-teen frutua izango litzateke. Katalu-nian hogeit badira pentsa hemen.

Mitxelenaren beldurra zera da, bi unibertsitate euki ditzagula eta bat

euskarazkoa, nahiko prestakuntzarik gabea, euskaraz nahi ta nahi ez dena emango duena, eta horrela, herri honetako errealitateak bi unibertsitate-erentzako adina ematen ez duelako, hemen unibertsitate euskaldun bat zientifiko aldetik benetan negargarria erdietsi dezagula. Hau oso epe laburrera planteatzen da.

A.- Elkarrizketa bukatu aurretik, ezker abertzalearen galdera egitea derrigorrezkoa da. ETA ta Herri Batasuna.

E.I.- Herri Batasuna inoiz baino okerrago ikusten dut, eta tristuraz esaten dut. Azken eboluzio hau Bakearen Mahaitik dator. HBren autonomia are eta txikiagoa agertu da. Bere antzutasuna erabatekoa da. Errealitateak gainditu egiten ditu eta ez dute aurrean dagoena ikusi nahi. Inflexio puntua pasa zen; instituzioetan parte hartzeari buruzko debata oso inportantea izan da. Parte hartu behar zuen nahi eta nahi ez, botoetan igoko zen eta oso onuragarri izango zen berarentzat. Baina maniobra ahalmenik ez dauka eta gaur egun dena izatera beharturik dago.

Detalle bat emango dizut. Uholdeak gertatzean, osfiralez, HBk astelehenean ateratzen du komunikatu bat, asteartean argitaratzen dena, beste ezer ez dutela egin diotenekoa. Beraiek komunikatu bat ateratzeko lau egun behar izan dituztenean. Ekologistek eta baita telebistak ere iragarri omen zituztela euriteak diote. HB instituzioek gainditua geratzen da, berek erakundeak gaindituak daudela uste badute ere. Eta bestetik salaketak beren buruaren kontra datoz. Beren obligazioa herriari zer zetorren abisoa ematea zela, alegia,; eta hau kerella kriminal bat sartzeko modukoa da.

Hurrengo asteburuan, bere brigada hospetsuak antolatzen ditu, bere parte hartzeaz atentzioa deituz, hemen kolore guztietako jendeak lan egin duenean. Berak izan dira atentzioa deitu nahi izan duten bakarrak.

Nondik doazen badakit, eta hauteskundeetan 50.000 boto galdu dituzten bezala hurrengoan gehiago galdu ditazkete. Autokritika ahalmenik ez dago. Beren etsaiek nahi dutena ari dira egiten. Bakearen Mahai haren ondoren ETA ekibokatu egin zen, ETak hautsi zuen hura, benetazko posibilitateak baziren, ETA da funtsean Mahai haren hausketaren kulpable. ETak zera pentsatu zuen: zertarako

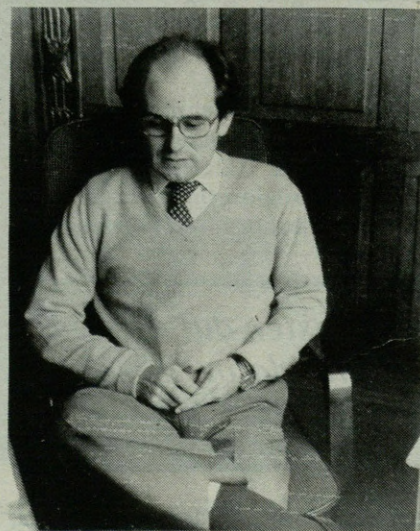
joan parlamentura, Diputazioetara, berak badatoz niregana negoziatzera? Hori da korapilo gordianoa, gaur honeraino badatoz bihar horraino joanen direla, eta etzi baldintza guztiak onartuko dituztela. Gezurra da hori. Haiek ez dute amore emango. Epe laburrera ez dut uste ezer aldatuko denik. Zerbait aldatzekotan okerragora aldatuko da.

A.- ETakoak ezagutzen dituzu, edo ezagutzen dituzunaren fama duzu, informazioa izatearena. «Deia»-ko jendea negoziaketaren batean ibili ote zen zurrumurruak ibili ziren. Nolako eboluzioa ikusten diozu?

E.I.- Ez dut batere kontaktorik gaur egun, ezta inguruko jendearekin ere. Horregatik azken hilabeteotako eboluzioaren berririk ez dut.

Behar bada sorpresa sortuko duen zerbait esango dut. Olarrarekin egon nintzen azken aldian hau esan zidan: ETak ez ziola kezkarik sortzen.

«Olarrarekin egon nintzen azken aldian hau esan zidan: ETak ez zuela kezkatzen. Horrekin esana dago dena»

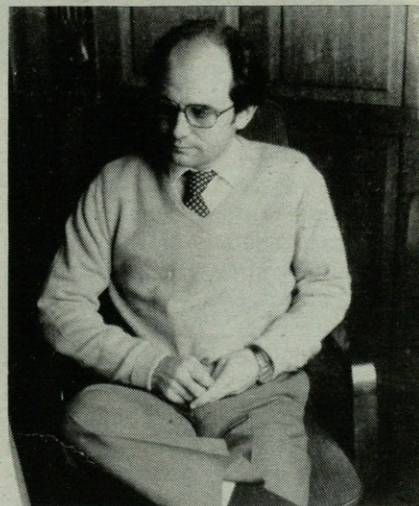


Horrekin esana dago dena. Gero telebistan nahi duena deklaratu du, baina gai horrek ez du preokupatzen.

A.- Eta zerk sortzen dio buruhaustea Olarrari, eta berak errepresentatzen duen guztiari?

E.I.- Olarra bere interes pertsonalak kezkatzen du, bere enpresa hondoratu egin da, eta bere interesekin bat joango den politika ekonomiko bat egotea. Gaur egungo politika ekonomikoak

eta bere ustez honek ekarri diezazkiokeen ondorioak kezkatzen dute Olarra, eta horren kontra edozer erabiltzen du. ETaren arriskua adibidez. Baina honek ez du kezkatzen, eta pribatuan trufatu egiten da. Inork ez du sinesten ETak honi buelta emango dionik. Haiek ziur jarraitzen dute be-



ren posiziotan, baina egia bestea da. ETA gauza marjinal bat da prozesuan. Espainiako gobernante batentzat ETA gauza bat gehiago da. Gobernante espainol batentzat oinarritzkoa egoera ekonomikoa da, Espainiaren modernizazioa, administralgoaren birraldaketa. «Problema vasco» delakoa arazo bat gehiago da, oso inportantea baina besteen artean. Haiek ohitu egin dira zirkunstantzia hauetako Euskal Herri honetara.

1977-tik bost urte baino gehiago pasa dira. Soka lehenago eten ez bada, zergatik etengo da orain? Urtean ehun heriotzetik gora baziren, eskema konstituzionala larrubixirik zegoenean, eskema instituzionala antolatu gabe, eskuin muturreko bandak topean lanean, jendea kalean, berrehun eta berrogeita hamar mila boto, Martin Villa negoziatzeko prest, Suarez ere bai,... Orduan lortu ez bazuten, zergatik lortuko dute orain egoera kontsolidatuago dagoenean, estatutoak sendotuak, diputazioak, presio harmatu gutxiagoz, urteko ehun heriotzak bukatuta? Zergatik bat proportzioa bat hiruri zenean lortu ez zena lortuko da orain bat zazpiri denean, irabazteko beharrezkoa bat biri egotea denean? ■

TXAD: KOLONIALISMOAK GAITZ DU

Pablo SASTRE

Afrika Tropikaleko errepublika da Txad. Inguruan herri hauek: Sudan, ekialdean; Libia, iparraldean; Niger, mendebaldean; Kamerun eta Nigeria, hegomendebaldean; eta hegoaldean, Ertafrikako errepublika. Bost bat milioi bizilagun. 1.284.000 km². Goi partean, Saharako basamortua, erdian bailara leunak eta zelaia, hegoan baso gutxitako sabana. 70etako hamarkadako datuen arabera: bat ere injenierorik ez, bat ere abogadurik ez, bat ere prentzarik ez. Irrati bat, partidu bat, hiru sendagile. Horra gerratan urte luzeak daramatzan herri baten pintzeladazko lekutzea.

Lekutze ekonomikoa

Behiak, ardiak, ahuntzak, game-luak eta hainbat lekutako arraiak, alde batetik, eta kotoia, irina, garia, arroza, artoa, goma, azukrea eta oliorako bihiak, bestetik, horiek dira Txadi daukana ematen dioten produktuak. Gutxiagokoak, orain artean, lurrazpiko aberaskinak, neurri apalean esplotatuak, hala nola, petroleoa, burdina, kobrea, eztainua, zinka, bauxita, uranioa, diamanteak eta beste.

Diruaren zirkulazioa oraindik ere eskasa da, produktua produktu truke saltzen delarik jeneralean.

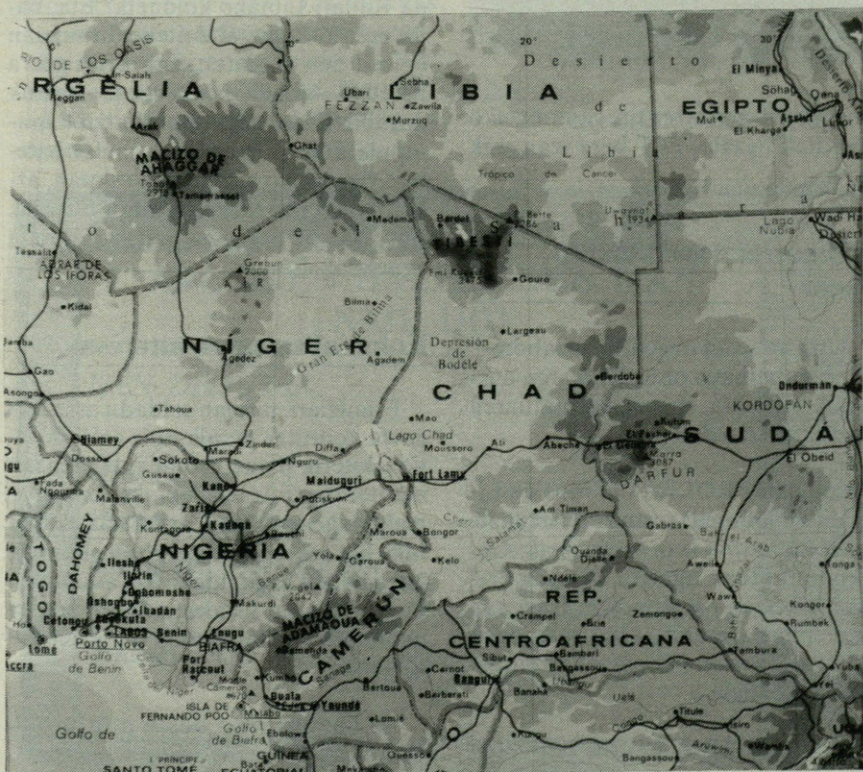
Lekutze soziala: bi parte aski nabarmenak

Oztopo naturalik ez dago eta, Afrikan gutxitan bezala nahastu dira Txaden herriak eta kulturak. Nahi ta ez jakin behar hori, gertatzen denaz zerbait ulertzekotan,

Ipar-ertaldean, arrazak bereizten badira ere, kulturalki arabierak batzen ditu; zabaleraz behintzat, hizkuntz nagusia da arabiera Txaden.

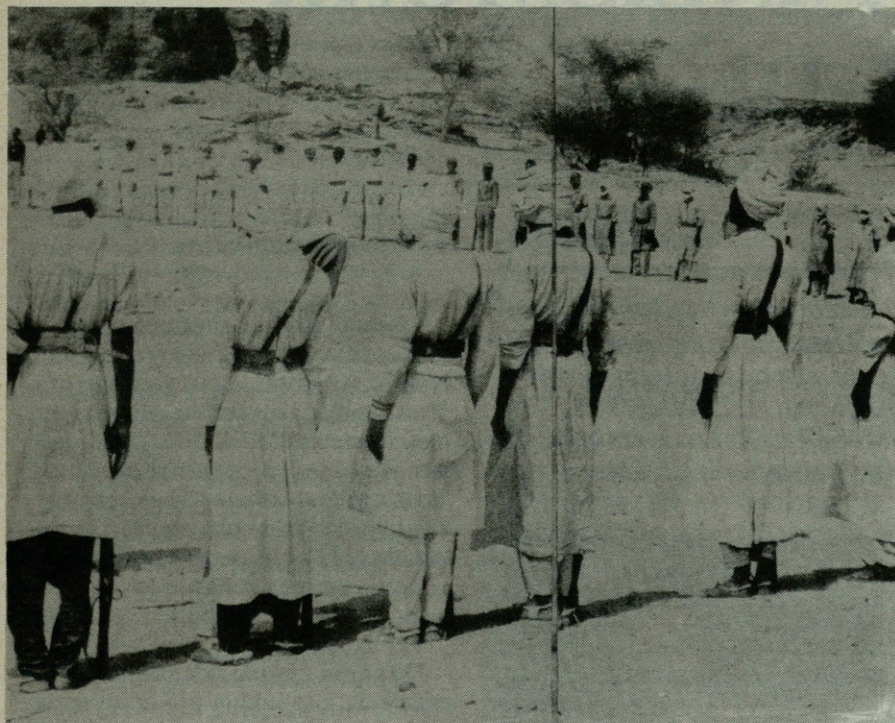
Hegoaldean ez. Jakin badaki jende antzek, arabiera, baina hiritara joaten delarik egiten du bakarrik. Hegoalde honetako lau departamenduetarik hirutan beste adar bateko hizkuntza darabilte, dialekto askorekin.

Iparaldean —nomada gisa, abel-



gintza dutela bizimodu— populazioaren ehuneko hamarra bizi da bakarrik. Hegoaldean, gehienbat nekazaritzatik bizi dena, bakarrik populutsuenak kokatzen dira.

Eskoletara, hegoaldeko haurretarik 75a joaten da. Iparraldekoetarik, 5a. Datu inportantea da: hegoaldean kultur sakabanatze handiagoa egonki, frantsesez eskolatzen dira haurrak, honek (independentzia eta guzti) suposatzen duenarekin.



Arazo honetaz, halere, ez dirudi borrokan kontra aritzen direnek, iparrak gehienbat jakina denez, bestelako ikusmirarik dutenik, orain urte batzuetako guk eskuratu ditugun programean behinik-behin, hegoaldeko jendearentzat frantses irakaskuntza proposatzen bait zuten, beste alternatibarik eman gabe; datuak falta ditugu honetaz baloraziorik egin ahal izateko.

Aurretikoak

Bigarren munduko gerra eta gero, Frantziak aldatzen du koloniekiko taktika. Txaden, 1947.ean, bi partidu sorrarazi zituen, metropolikoen sukurtsale huts. Beste zenbait partidu soetu eta desagertu zen, 58.era bitartean. Hor MSA alderdi mazonialista

hasi zen indartzen. Baina urte hartako erreferenduma izan zela-ta, Frantziak alderdia bitan zatikatzea lortzen du, batzuei Frantziaren alde baietza emanaraziz, beste batzuek berehalako independentzia esijitzen dtelarik. Lehenak PPT alderdian lerratzen dira, independentzizaleak UNT delakoan.

60.ean Frantziak Txadentzat neokolonialismoaren bidea hautatzen du; PPT alde dauka: bera ipintzen du bosterean, eta kitto. UNT altxatzen da:

debekaturik gertatzen da, gainontzeko alderdiak bezala, PPT bera izan ezik jakina.

1965:borroka armatuaren hasera

Urte honetan hegoaldeko laborariak Tombalbayo presidentearen aurka jaikitzen dira. Borroka armatuaren haseraz mintzo daiteke.

1966.ean FROLINA (Front de Liberation National) sortu zen. Sei gazte besterik ez ziren izan sortzaileak. Geroan taldeak ugaritu baziren ere, lehen urteetan oso kondizio txarretan aritu ziren: armarik gabe, unidateak arrot sakabanatuak eta elkarren berririk ez zekitela.

Kondizio txar haietarik zenbaitek gaurrate diraute: lurralde agerietan

bonbardeoak direla-ta base fijoarik izan ezina, esate batera.

Beraz, txadeko gerrilak (denbora-rekin ejertzitoa izango dena), eta —zergatik?— mendebaldean isiltzen den datua da, hamazazpi urte ditu, eta orduezkero ekintzak ehundaka kontatzen dira.

Kolonialismoaren gezurrak

«Le gouvernement francais a tout fait pour éviter d'intervenir directement au Tchad; mais l'obstination libyenne ne lui laisse maintenant plus le choix». Frantziako prentsan antzeko justifikazioak irakurtzen ahal dira. Egia esateko, ez gara sobera harritzen, normal ere iruditzen zaigu. Kadafik muturra sartzen badu, nola ez dugu guk sartu behar?

Nekez egiten dugu galde: baina, nork sartu zuen muturra lehendabizi? Alegia: nork sortu ditu, nork sortu zituen orain gatazka egon dadin beharreko kondizioak?

Eta horrekin batera beste galde batzu, egin behar direnak: Zer ote dira Frantziak oraindik ere defendatu behar omen dituen «pays amis de la France» deiturikoak? Horren «fou», horren «étrange», horren «diable» ote da Kadafi Libiako kolonela? Eta, batez ere: hitz egin al daiteke, Frantzian egiten den moduan, Libiaren gerra batetaz, «tchadiens interposé» batzuk darabilzkiela, edo-ta potentziek manipulatutako «guerre des chefs» batez? Goragoko argibideak eskuan, azken honetarako ezetza dugu biribila. Besteak, besterik ez bada, zalantza egitekoak ditugu.

Kolonialismoaren interesak

Frantziari, tartean soldadu asko dagoela kontutan izanik noiz arte ez dago jakiterik baina, frontea dagoenean mantentzea interesa lekiok. Ezin iparralderago arriskatu, arrakasta ez bait luke bat ere seguru izango, eta kontrolatzen duen hegoaldearekin aski duke, metropoliaren Txaden gaineko interes ekonomiko printzipalak babesten diutelarik.

Ez baztertzeke beste puntu bat, Frantziak Libiarekin dituen interesak. Bai saltzeko garaian (katxarro indus-

trialak, autoak, asko ibilgailu militarrak), eta bai erostekoan (petroleoa noski); eta beroni esker alde jotzen du bion balantza komertzialak).

Kolonialismoaren irtenbideak

Frantziak, zer egin dezake?

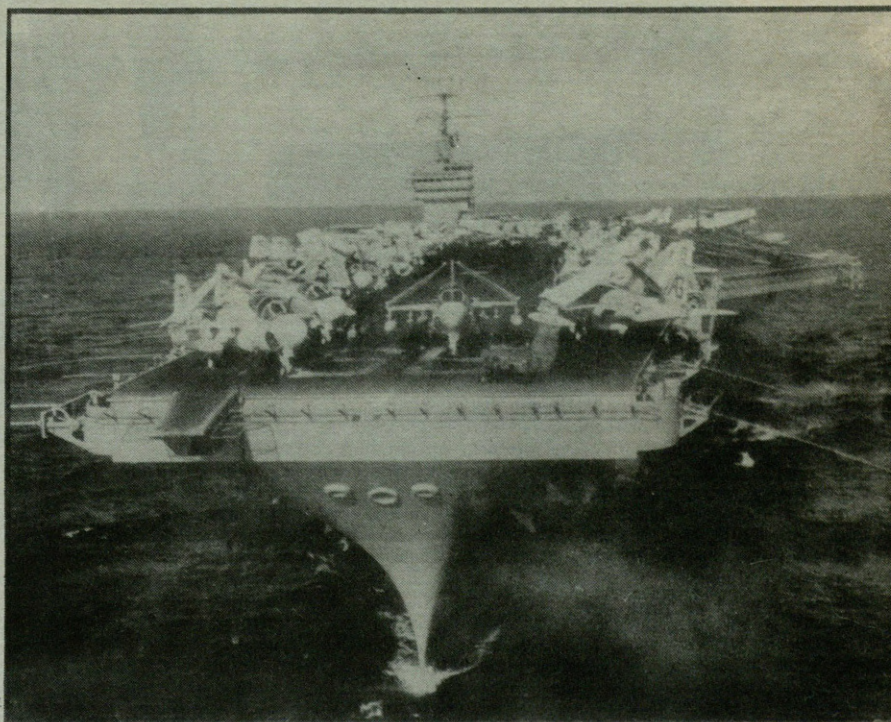
Hasteko, garbi dago, honetaz bat Libiarekin, ez duela gerra zabalagorik nahi; ez dute beraz zuzenean elkar jo-

Txaden erdibitzea, berriz, ezin onartu dezake, Afrika osoa horrelako muga artifizialez zatitua bait dago, eta prezedente xtarra lukete.

Frantziak Libiarekin negoziatu nahi du; eta, printzipioan, libiarrak ere horretara jarriak daude, errelatitea zuritu nahirik dabiltzala, Frantzia Estatu Batuekin ezin konpara daitekeela eta horrelakoak esaten.

Beharbada Frantziak Maghreb batuaren aldeko Libiaren saioak bultza ditzake, Argelia, Marokko, eta Tuni-siaren aurrena, Txaden bake ematear-truke

Nolanahi ere, txadiarrak hor daude, eta haiek dira —bai alde batekoak, frantziarezaleak, Habré buru dutela, nahiz eta hauek Frantziak oso kontrolatu, eta bai bestekoak, Gukunirenak, gutxienik ere gerrila ekintzetan segurki jarraituko direnak, Libiak noraino kontrola ditzakeen ez bait dago jakiteko—, haiek dira, diot, erabakiko dutenak.



USAKo 'Eisenhower' portabioia. Badaezpada ere.

GUNTek, zer nahi du?

Garai bateko FROLIMOkoeK GUNT (Gouvernement Unifié Transiteure) osatzen dute orain. Horien gutxiengoko puntuekin motz-motz buka dezagun, batera zein bestera zailantzarik ez bait dago ejerzito hau gora datorrela. Hona:

- independentzia osoa lortzea.
- gobernu demokratiko herrikoia finkatzea.
- base militar denak kanporatzea.

—munduko herri guztiekin harreman diplomatikoak izatea, Israel eta Hegoafrika salbu (ez da ahaztutzekoa beste gauza bat, Israelek Txadoko borrokan jokatzeko duen paper oso berezia, gobernuaren tropak pres-tatuz eta hornituz).

—nekazal erreformari ekitea.

—kultura herrikoia bultzatzea; lehen pausu bezala haur ororen eskolatzea eta heldu guztien alfabetatzea.

—kolonialismo eta neokolonialismoaren kontra borrokatzea; nazio askatasun mugimenduak eustea eta laguntzea. ■

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

Helbidea

Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA



ARGIA astekaria
Ramonenea etxea, behea.
Virgen del Carmen, z/g

Donostia (12)
T. 28 33 99



Prozesoa bat behintzat edukitzea oso erreza daukate HBko zinegotziek.

«Gerra» hasi omen zuten

TOLOSAKO H.B., PROZESUAREN ZAIN

Uda honetako «Banderen gerla» deitu horretako sua piztu zuten tolosarrak ahaztuak ditu jende askok. Ez ordea Espainiako justiziak. Bandera espainiarra debate eta bozketa publiko baten ondoren ukatu eta gainera Madrilgo Gobernuari bidaltzeko ausardia ezin da barkatu. Prozesoa baten aurrean daude beharbada Tolosako kontzejal batzuk,

Epaiketa posible baten itxura txarra gorpuzten ari dela deklaratu digute Tolosako HBko kontzejal diren Inaxio Agirre eta Jesusmari Agirrek. Xehetasun bat: inoiz azaltzen ez den «Fiscal Jefe Provincial» delakoa agertu zen juezaren aurrera deklaratzera pasa zirenean.

«Ultrajes y ofensas a la bandera española» egozten dizkie fiskalak. Lehenengo zita zuten egunean, dena dela, ezin izan zuten deklaratu: irailaren 7-an auzitegira presentatu zirenean euskaraz bakarrik deklaratu zutela adierazi zuten; itzultzaileak ez zegoenez, eta alfabetaturik ere inor ez, hurrengo baterako utzi zuten.

«Irailaren 14-ean bai, bazegoen itzultzaile ofizial bat», esplikatu digute, «eta guk hitz egin ahala itzultzen zigun». Eta azkar zentratu zuten fiskalak afera: ea idazkariak espainola jarri gabe ikurriña bakarrik jartzearen ilegalidadeaz kontura erazi zituen (norbaitek pagatu behar bait du errua) eta kontzejalek baietz, bazekitela.

Udalak erabakia bete

Arazoaren historia egiten hasi zenean fiskala zinegotziek ez zuten erreparrorik izan ikurriña berriro beraiek jarri zutela onartzeko. Demokratikoki onartutakoa bete zutela deklaratu zuten kontzejal batek.

Izan ere, pleno batean erabaki zen ikurriña bakarrik jartzea, eta goardizibilak kentzera bazetozen berriro jarriko zela. Gero ordea, beste pleno txiki bat egin behar izan zuten, goardizibilez inguratuta aurrekoa gezurtatzeko. Horretan oinarritzen dira Tolosako HBkoak esateko beraiek libre egindako pleno baten ondorioa zera matela praktikara, nahiz eta berdeen presiopean bigarren pleno txiki batean udal batzarrek ikurriña kentzea erabaki.

Horrela, alkatearen aurrean esana zion HBko zinegotzi batek goardizibilek buru etorri zenari kendu bezain laster berriro jarriko zutela ikurriña, gero egin zuten bezala. «Euskadiko Ezkerrakoek ere faszista batzuk ginela deklaratu zuten; nahiz eta haiek ere onartu zuten gurekin batera zibilak jeisten baziren berriro jarriko genuela ikurriña. Pleno hura librea izan zen. Eta gero poliziz inguratutik egindako plenillo bati kasorik ez egiteagatik faszistak deitzen digute...»



HBkoek libre egindako pleno baten ondorioa praktikara eraman besterik ez zuten egin.

HB inplikatu nahi

Tolosako kontzejalok lasai deklaratu diote juezari berak Euskal Herri independente baten alde daudela eta horregatik ez dutela espainola onartzen. «Gero ordea fiskalaren preokupazio haundia zen jakitea ea guri HBko mahai nazionaletik eman ziguten kontsigna edo zer. Ez, ez zen aurretik pentsatutako jugada. Azken urteotan beti eskatzen zen Tolosan ihauterietan, San Juanetan eta Aberri Egunean ikurriña bakarrik jartzea. Gertatzen dena zera da, aurtan onartu egin dutela».

Gero kontzejal nazionalistei belarrietatik tirako zieten Gipuzko Buru Batzarretik, publikoki ere pardillo batzuk zirela esanaz. Eta hurrengo plenilloan alderdi guztiek pakeagatik atzera egitea erabaki zutelarik, HBkoak geratzen ziren justiziaren hatzaparretan.

«Hala ere eskerrak bandera Madrilan bidaltzeko mozioa öngi erredaktatua zegoen. Behintzat ultrajeen salaketatik defenditzeko. Garbi esaten genuen bandera hori ez zela gurea, baina errespetatzen genuela eta horregatik bidaltzen genuela maite zuten lekura. Baina nork goardizibilek ez baziren egin zizkioten zuloak ikurriñari zigarro-muturrekin?»

Euskaraz bakarrik eta kito

Prozesu honetan gaizki ibiltzeko arriskutan badaude ere, eta abokatuek beren egoeraren arriskua argi eta garbi esplikatu omen diete, prozesu bat behintzat edukitzea oso erreza dela, hala eta guztiz ere euskararen gora beherari garrantzia ematea eskatzen ziguten kontzejalek.

Teatro bat izan zen deklarazioko aktua, batzuk euskaraz, besteak erdaraz, itzultzaileak erdian, gauzak behin eta berriro errepikatzen. Eta agindutakoa bete zutela jakin arte udaletxeko beren kolegek erregalatzen zizkieten irrifarreak.

«Hala ere azkenean deklarazio idatzi erdaraz ekarri ziguten, sinatzeko. Pentsa erdaraz ez badakizu! Guk ezetz, euskarazkoa bakarrik sinatuko genuela. Ba al dakizu zer esan zigan fiskalak? Fiskalak ez daukala itzultzaileetan ibiltzeko adina diru». Azkenean ordea amore eman zieten, eta euskarazko deklarazio bat egiteko prestatu zirenean zera pentsatu zuten kontzejalek eta abokatuek: azken finean erdarazkoa bakarrik ibiliko zela gero aktuazio guztietan eta ez zela inolr enteratuko istiluaz. Eta Deklarazioaren pean euskararen eta euskaldunon zapalkuntza salatzen zuten protesta nota bat sartzea erdietsi zuten.

«Beste euskaldun asko ere horretara jartzeko bultzada bat egitea nahi genuke ekintza honekin. Euskal Herria da gure nazioa, ikurriña gure bandera eta euskara gure hizkuntza. Zergak guk ere ordaintzen ditugunez gero, zerbitzu guztiak ere euskaraz esijitu behar ditugu. Are gehiago gure herri txikietan, oraindik ere erdaraz gaizki moldatzen den jende asko dagoelako. Eta animoak eman nahi dizkiogu jendeari, gure herrian gu garela nagusi eta gure eskubideak, euskara buru dela, harro eta lotsarik gabe esijitu behar ditugula».

HERRIKO PLAZA

Ezkaroztarra betilun

Ez zuen halakorik espero Urralburuk. Amejoramendua sinatutakoan eman eta jaso zituen besarkada hestuek beste zerbaitetarako esperantzan puztu zizkieten.

Harro zebilen ezkaroztarra. Harro hauteskunderen aurretik, beren fruitu ustela guztioi irentsierazi nahiean. Harro hauteskunde kanpainan, publizitate ere ez omen zuten behar, garai-pena segurtatua zuten eta. Erresultadoak ez ziren hain onak izan, baina, tira, Diputazioko presidentzia eskuratzeko hainbatekoak bai. Hori bai, inorekin negoziatu gabe. Batez ere PNVkoekin. Hiru botu zituzten hauek, baina hitzik ere ez, Nafarroa baita lehenbizi. Oa. Beren indar soilekin nagusituko ziren. Parlamentuan programarik agertu? Zertarako? Zubiaur kandidatua bezala atzera botea izateko? Ez horrelakorik.

Ongi ezagutzen zuen Urralburuk elkarlanean erditu zuen amejoramentuaren bazter izkutuen. Bi ilabeteren buruan presidente izango zen. Izorra zitezela. Irriparra eta flekiloa bere tokian zituen ezkaroztarrak. Boterea laster ipurdipean.

Inozoa, ez zekien norekin zebilen jokoa. Nafarroko eskuinak ez du nolahi galduko agintea. Iruzur eta gezurretan aritua da lehenago ere, eta medio egokia izan zaio beti. Eta hara, ustekabeen harrapatu Urralburu. Irriparra galdu, flekilloa desorraztu eta begitartea ilundu.

Hala ere izan, partido sozialistan bertan algarra egin zuena. Galde diezaiotela Iruñeko alkate jaunari.

Urralburuk eskuak eta besoak, ukalondotaraino bederen, pianoaren tapapean harrapaturik dauzka. Madrilerla jo behar traje dotorean egin zarratada josiko dion sastrearen bila. Izan eta izango du laguntza. Baina erne!

Txanpaña freskatzen

Gerta liteke (eta fedegabeok ere errezuan jarri gara, txanpaña hozkailuan) Auzitegi gorenak erabaki interesgarri bat hartzea: Zubiaurren kandidatura balio gabe utzi, hori bai, eta bigarren zatia: Urralbururena ez onartzea; alegia, ez bata (Parlamentuan eserleku gehien duen partidorearen kandidatu ez delako), ez bestea (ez baita kandidatu lege). Benetan zoragarria. Barre goxoa egingo dugu.

Amejoradoreen luzimendua

Abertzaleek hasiera beretik kritika-

NAFA ERREME GA

tu dute Amejoramendua. Edukiaren aldetik, Loapa eta pakto autonomikoak barnean dituelako. Intentziogatik (zuek esan). Egiteko moduagatik, ilunpean, erdi sekretuan. Negoziatzaileek Diputazioak emaniko agindua betetzen ez zutelako. Referenduma izan ez duen estatuto bakarra izateagatik, euskarari ematen dion tratamenduagatik. Eta mila abar.

Susmatu ere egin ez genuena, ordea, kakaputza hain osoa zela. Amejoramenduak zabaldu dizkigute begiak. Montatu duten komediarako ere ez dute balio asmatu dituzten arauak.

Izan ere, desberdina baita Nafarroa. Apartekoa izan behar, ondorez, bere legea. Apartekoak zera esan nahi

RROA DIORIK BEA

BELATZ (Iruñea)

ez diren numeroekin: esate baterako lau urte pasa ditugu, eta ez dituzte diputado batzu, tipo bat (del Burgo) Diputaziotik ixatu nahiean. Arrazoi eta aitzakiak izan dira horretarako. Ez zen erreza izan baina ia lortua zegoen. Orain, aldiz, tipoak (Del Burgok) Diputazioa utzi nahi zuenean, legeak, auzitegiko sententzia batek, hor segitzera behartu du. Diputadoak retentatuak daude, Lopez Ufarte Realean bezala. Borondatearen kontra segitu behar. Etxera joateko irrikitan daude. Asesoreak despeditu eta gobernatzeko gogorik ez. Hoiek ditugu agintean.

Beste adibide bat: tipo bat (Del Burgo) aldi berean ejekutiboan (diputazioan) eta lejislatiboan (parlamendu presidente-ordea). Ikusi al duzue inoiz horrelakorik? (Komentario marginal

du. Ez duela beste estatutoen antzik ere izan behar. Antza hoiek kentzeko moduko lege guztiek onartzen dutena baztertu egin zen: parlamendua disolbitu, eta hauteskunde berriak egin. Hori ez, Desberdinak gara, ez al duzue inoiz foruez hitzegiten aditu? Eta paktoak? Amejoramendua, 1841.go Lege pakzionatuaren oinordekoa baita (besteak beste, Diputazioko presidente Gobernadore zibila izango dela agintzen duen Paktoaren jarraitzaile).

Apartekotasuna, originala egiaz, lege txiste instituzional izatea.

Deskojono hutsa.

Hortik etorri da zirkoa. Inoiz ikusi

bat: zertarako sartu ote dira Iruñako auzitegiko jaun epaileak eskatu zaien auzi bat erabakitzen -konpatibilitateena-? Opusek inguru horretan duen eraginakin behar bada argituko litzateke kontu hau: cherchez la Santa Mafia). Beraz hortxe, tipoa (Del Burgo) kaketatik berpiztua.

Zubiaur eta Urralburu, sozialista eta eskuindarra hiru edo lau egun pasa dituzte Forua eta paktoa aipatu gabe. Zeozer esan nahi du horrek. Konturatu ote dira funtzio honetako clownak direla?

Diputadoak funtziotan omen daude, «en funciones». Hemen dena da funtzioa. Farregarria.

Amejoramenduaren aitapontekoa (tipoa, Del Burgo) hasia zaigu legea modifikatzeko proposamenduak egin. Agian ez da hain ona produktoa, eta artikulua hau edo bestea zuzendu egin beharko litzake. Denuntzia gogorra egin du gainera: abertzaleok momentua, amejoramenduaren kontrako kanpaina egiteko aprobetxatzen omen dugu! Mesedez, ez dugu sekula hain ongi pasatu!

Zer dio jendeak?

Erantzun latza du galdera honek. Bada gobernurik ez izatea izan dugun edota espero dezakegun Diputazioa izatea baino askoz ere hobekiagoa dela dioena. Baina ezin dugu ahantzi Amejoradoreek Nafartar gehienen botuak jaso zituztela. Ia berrehun mila botuemailek baiezkua eman diola (indirektoki baldin bada ere) amejoramenduari. Zer dio orain maioria honek?

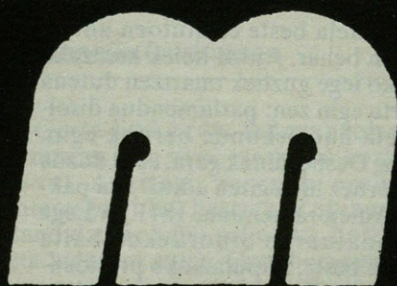
Ezer ez. Horixe da erantzuna. Protestarik ez dugu entzun. Ez da nonbait erantzukizunak eskatzeko ordua iritsi. Etsipengarria benetan. Oraindik ez bada gure akrobaten lepotik barrea egiteko tenorea, konklusioa haxe da, kontrakoa demonstratu arte: Nafarroak ez du erremediorik.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.



Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**



miner

donostia



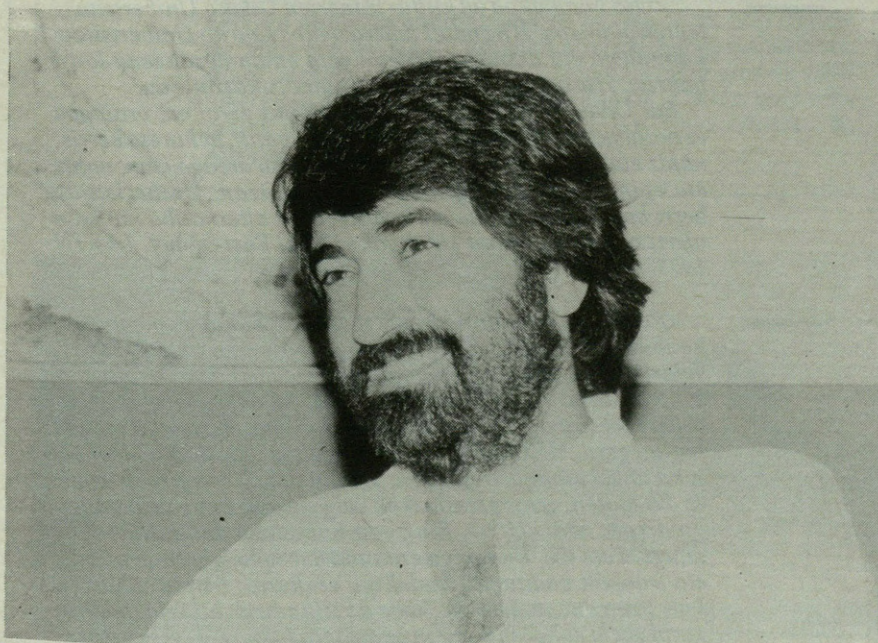
271050 eta 270447

U.E.U.TAZ ZENBAIT BURUTAZIO. ALTERNATIBA ETA OSAGARRIA.

UEU udako
euskal
unibertsitatea

I. AUZMENDI

Uztaila joan zen. Haimaikagarren U.E.U. ere bai. Aste bitan zehar ia-ia mitiko bihurtu den Larraonan batutako jendea sakanatu egin zen, bakoitzak bere ohizko bideari jarraituz: «Agur, hurrengo arte, ondo pasa, ekin eta jarrai...». Eta abuztu antzua ere joan zaigu. Irailean gara eta U.E.U. berriro azaltzen zaigu aldizkarietan oraingo honetan zenbakien irudiz: ez dakit zenbat ezkongee, pila bat bizkaitar, euskaldunberri mordoa...eta, seguruen, U.E.U. berriro isilduko zaigu hurrengorarte, nonbait izenak dioskunez udakoa baita.



Baleren Bakaikoaren hautaketak bide berriak zabaltzen ditu.

Herri honetan landu gura izan diren beste ekintza askotan bezalaxe U.E.U.n asko praktikatu da (eta egingadako bideak betiko dirau) baina gutxi teorizatu, eta praxi hori, teoria-praktika, beharrezkoa delakoan nagoenez zeozer erantsi gura nioke orain arte makalegia izan den eztabaidari arazoa sakondu eta gorpuztu behar dugulakoan. Oraingo kontua haxe litzateke: zer demontre da gaurko U.E.U., osagarria ala alternatiba?. Honela azaldu behinik behin aurtan batzuren ahotan. U.E.U.ren historia apur bat eza-gutzen duenak ondo daki etapa bi izan direla, Ustaritz eta Iruñea, eta zenbaiten ustetan U.E.U. alternatiba izatea lehenengoari zegokion eta osagarri izatea, ostera, bigarrenari, hots, Larraonakoari. Etapa bi horiek urrats horretan finkatzea osagarritasun eta alternatibatasunaren arteko muga ez dut uste zilegi denik.

Ustaritzeko U.E.U. ekintza guztiz politikoa zen Patxiren diktadura garaian Euskal Herrian indartuz zihoan borroka politikoa osagarria, hain zuzen. Beharbada, ez zen asko praktikatu, halaz ere bertan idatzi dira U.E.U.k orain artean atera dituen ageri gehienak. Eta ageriotan unibertsitate alternatiboaren zutabeak aipatzen ziren:

«Eta jakina, (Euskal Unibertsitateak) ideologia menperatzaile oro gaindituz ihardun behar du. Honen guztiak, funtsean, elemendu hauek eskatzen ditu:

— Ikerkuntz eta hezkuntz tresna egoki eta jator baten lortzea.

— Gizartearen eguneroko bizi-

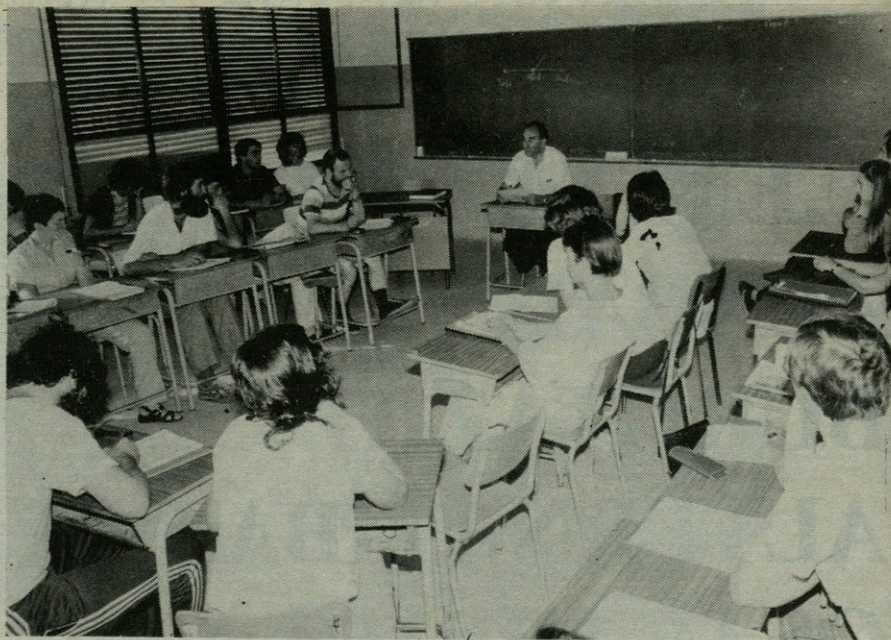
modua ikertzea eta gizarte moldean ebazle bihurtzea.

— Sortutako aldakuntza eta dinamikaren egiazko kontrola eta jabetza, herriaren eskuataratzea.

— Unibertsitatea ez da, bere baitan, hertsiriko zerbait, produkzio eta gizarte munduari lotua baizik.

Udako Euskal Unibertsitatea bera ere, dinamika horretan uler daiteke soilki».

Honela zioen 1975.eko agiriak, eta nire ustez oso ondo markatzen du, orokorrean, Unibertsitateak izan behar duen eragina. Zortzi urte pasatu dira horrez gero eta nik dakidanez ez da Iruñean horretaz ezer gehitu ezer kendu, berean utzi da, ustez. Zortzi urte hauetan zelan edo halan panorama politikoa aldatuz joan zaigu, guk pentsatzen genuen moduko aldaketa izan ez arren. Unibertsitate ofizialak ere, beharbada, sentituko zituen aldaketa politikoen astinketak, ez dakit seguru baina agian bai. Halaz ere, gauza bat argi eta garbi dago, gaurko unibertsitate ofizialak ez duela betetzen 1975. ean ematen genion rola, «bere baitan hertsiriko zerbait» da, eta ez naiz hizkuntz arazoaz bakar-bakarrik ari, gizarte arazoaz ere bai («produkzio eta gizarte munduari lotua baizik») ari naiz. Hau honela, Ustaritzen esaten zen hark ez du inolaz ere gaurkotasunik galdu eta nire ustez kontutan hartzekoa da aurrerantzean ere. Kontutan hartu eta sakondu. Beharbada 1983. ean irakurrita aurkitzen dugun diferentzia bakarra zera da, hori lortzeko marko politikoa desberdina dela eta orain gauzak ez bide doazela guk espero genuen beste arin. Honetarako ere da beharrezkoa teori-zazioa. Nik neuk honetan ikusten dut gaurko U.E.U. ren alternatibatasuna, Euskal Herrian apurka apurka sendotuz doan gizarte-projektuaren barruan biharko unibertsitatea zelakoa gura dugun gorpuztuz joatean, hain zuzen. Eta honek kalera garamatza, edo eraman behar gaitu, behinik behin: «ikertzen», «ebazle», «produkzio mundua», «aldakuntza»... Halaz ere, batzuren ustetan gaurko U.E.U. ez da jadanik alternatiba, orain Iruñea da, osagarria, «Universidad del País Vasco—Euskal Herriko Unibertsitatea» ren osagarria, alegia. Nonbait U.P.V.—E.H.U. horrek dituen euskal hutsuneak betetzen diharduen unibertsitate osagarria. Eta U.E.U. k gero unibertsitate ofizialean erabiliko diren textuak prestatzen ditu, gero unibertsitate ifizialean ikasle edo irakasle gisa dihardutenak gaitzen ditu, era honetan U.P.V.—E.H.U. barruan euskarazko hezkuntza eta ikerkuntza posibletuz. Eta hau behar-beharrezkoa dugu, zalantzarik ez dago honetaz, baina 1975.eko agiriari begira lehenengo punturanzko bidean gaude,



U.E.U. ren eragin soziala gehitu egin da

U.E.U.TAZ BATZUK ESAN DUTENA

«Oso bestelakoa da kultur minorien Udako Unibertsitatearen planteoa. Hitz batez adierazteko: gaurko Unibertsitate kapitalista eta desnaziotzaileak ezin eman dezakeena lortu nahi da. Hura, honen osatzaile ez baino, ukatzaile da.

Bai Udako Unibertsitatea eta bereziki gerokoa, oraingoa ez bezalakoak egin nahi lirateke. Horregatik, behin eta berriz, nahiz eta manifestuan programatan baino areago izan, nahiz eta egintzetan baino gehiago asmotan izan, Unibertsitate berri baten oinarri gisa eta oraingoaren alternatiba moduan ulertzen du bere burua Udakoak». J.M. Torrealdai. JAKIN 1977.

«Pausoz pauso instituzionaltzeak frogatuko luke egunoroko ibilbidean UEU, Euskal Unibertsitatearen alde lehiatzen delarik, gaur dugun unibertsitate arrotz eta zanpatzailearekiko alternatiba erradikal bat dela, Modu honetan ulertu beharko litzateke UEUren paralelotasuna. Bestelako moduz hartuz gero, UEU zazpi idealisten biltoki hutsera kondentatzeko arriskutan jartzen dugu. Instituzionaltzea erraza denik ez dut esaten, arraz premiakoa zaigula bai. Eta gaurregungo indarrak, nire eritziz, funtsean horretara dedikatu behar ditugula ere bai. Badakigu erakundetze honek bere arriskuak eta tranpak badituela. Badakigu erakunde berria zaharrek kutsatzen dutela. Haatik, hobe da zikindurik bizi eta indartu, garbi garbi zokoren batetan agonizatu baino». J.M. Larrazabal. ZEHATZ 11.-1 (1978).

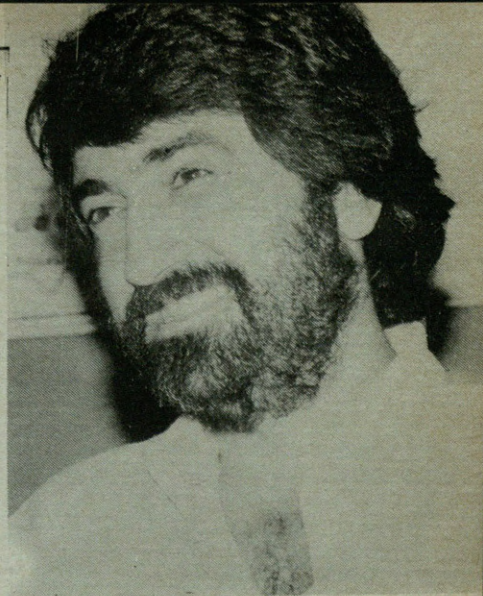
«Gure egiteko handiena Euskal Herriaren giza, bizidun, lur, lurpe ta itsaso aberastasunen inventarium oso egitea, gero... UEUn... geroari buruz plangintza hobeak eskaiñi ontasun orokor horien zaintzeko». T. Peillen. Iruñean. 1981.eko Uztailak 20.

«Baina ez, ez dugu bihurtu behar euskararen defendatzaile huts, ez eta 'hizkuntz mundu honetan' geratu ere. 'Euskalduna' esaten da, euskara duena, alegia. Baina izenlagun bezala erabiltzen dugunean, orduan zer esan nahi du? Zer da herri euskalduna? Zer gizarte euskalduna? Zer unibertsitate euskalduna? Nire eritziz 'euskalduna' esaten dugunean 'euskaraz sortzea, kreatzea' esan beharko genuke: euskara jakinez eta beronen bidez eguneroko errealtatean zeozer berria sortzen, kreatzen ahalegintzen dena. UEUn euskara irakaskuntzarako tresna baliagarria dela frogatu dugu. Baina ez ote gara maila akademikoegi batetan jausi? hasieran euskara bera oztipoa bazen ere, moldatu, trebatu egin dugu eta gaur arazoa bestelakoa da. Ez gaitezen, ba, euskararen defendatzaile huts gera!! Euskara oina izan behar da ez gorputza. Euskaldunok gorputzu behar dugu!!». Andutz. ANAITASUNAko 414 ale. an (1981).

«Kultur gai guztiak landu, ikerketa ikuspuntutik dibulgazio zientifikoa murgilduz eta ematen diren gai guztiak argitaratu. Kultura hemen zentzurik zabalengan hartzen dut, eta berez 'neguko' Unibertsitateak eskeintzen duen dimentsio bakarra eta antzua puskatzen eta garaitzen ahalegindu beharko genuke. Ikastaro hauetan gure eguneroko izatea aztergai bihurtu behar dugu ikuspundu guztietatik». J. Agirreazkuenaga. EGIN, 1982.eko uztailak 31.

«Euskal Herriak behar duen neurriko Unibertsitatearen alternatiba berritu egin behar dugu. Erreflexio hau egiteko toki egokia, lehen aipaturikoaren arauera, UEU bera litzateke. Baina, alternatiba hori ez gaitezen engaina gaurko errealtitateak ematen dizkigun datuekin moldatu beharra dago». UEUko Prentsa-Bulegoa. ARGIA, 980. alean. (1983).

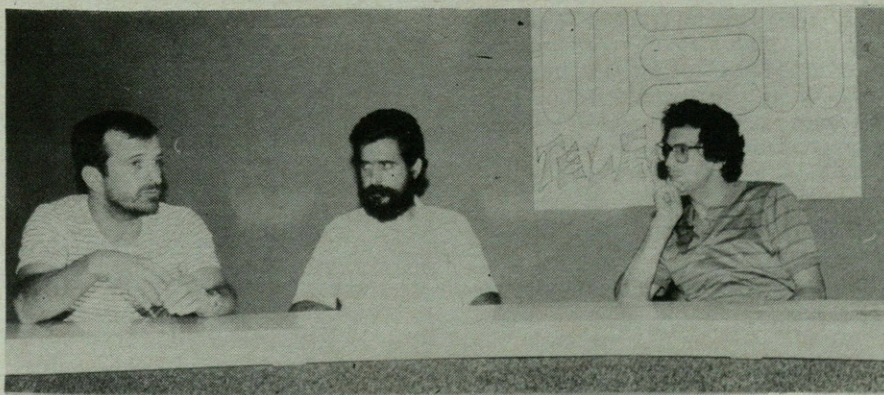
«Edozein modutara, alternatiba izateak ez du garrantziarik gaur eguneko UEU barruan; dirudienez, bertako jendea beraren ahulezia handiaz ohartu da, eta ideia hori ahaztu da. Mala ere, momentu honetan alternatibaren eta unibertsitate paraleloaren leloak, UEUren garapena ehiartu nahi luketen ahoetan entzun daitezke soilik, UEU bide normalak moztan zaizkiolarik, hau da, UEU bazterturik». K. Altonaga. EGIN 1983.eko uztailak 31.



besteak? Hau da kontua. Erresonantzia magnetiko nuklearretaz eta moluskuetaz gehiago idatzi omen da euskaraz ingelesez baino, batzuk sinistu ez arren, eta pozgarria da, baina ezin honetan finkatu U.E.U ren zeregin guztia.

Zer gertatuko da U.E.U.rekin euskal ikasle eta irakasleen prestakuntza eta horretarako bideak (orain artean U.E.U.ko lana izan dena, lan osoa) unibertsitate ofizialak berak bere gain hartuko dituenen? Desagertu egingo da U.E.U. bere zeregina amaitu delakoan? Segituko al du Larraonan modu anekdotikoan? Osagarria baino ez bada desagertu beharko litzateke edo, bestela, unibertsitate ofizialpean segitu. Eta hau, beharbada, positiboa izan liteke baina ideiak garbi eukita (gizarte-projektua) bestela maila akademiko hutsean murgilduko litzateke Iparraldean jaio behar izan zuen ekintza. Zer gertatuko litzateke orduan U.E.U.kide diren langileekin (orain artean gutxi izan arren), hots, irakaskintzatik ez datozen legunekin? Horien kopurua gehitu beharrean kolpez enularaziko litzateke, unibertsitate ofiziala ordurako ez bada errotik aldatzen, eta aldatzekotan ere alternatiba behar. Har dezagun berriro ere 1975.eko agiria: «Produktzio prozesuak eta hezkuntz prozesuak elkarren eragina edukiz, hau da, burulana eta eskulana batera aitzineratuz, lanaren zatiketa soziala arras gaitzeztan eta kondenatzen dugularik». Hona hemen desafia, unibertsitatearen barrutik edo kanpotik lortu behar dena. Eta horretan U.E.U.kideok, beste arazo batzu direla medio, baldintza ezin hobeagoetan gaude aldaketa horren dinamizatzaileak izateko, ustez.

Beraz, alternatiba izaten jarraitzeko aukera ba dugu oraindik, gainera, munduko zein unibertsitatetan irakasten da Bertsolaritza? Horretan ere U.E.U. alternatiba dugu, eta ez bakarrik osagarria.



Babes ofiziala eta diru laguntza zor digute erakunde ofizialek.

GURE IRRATIA, IPA

GURE IRRATIA: Ia bi urteko ibilera

Plazan bertan dago GURE IRRATIAren egoitza. Hor dauzkate estudioak bi pisuko etxeska batean. Txuri berdea da kanpotik. Plazan gure zain egon den Mattin Larzabalek zuzendu gaitu barrura, atzeko atetik eta bigarren pisuan. Sartu eta berehala, kontrolerako darabilten gelatxo. Ez da handia, baina bai ondo betea: 24 pistatako nahasketa mahaia lehenik nabarmenki ageri dena, pletinak, telefonoa, irratia... eta gainontzeko tresneria. Kontrol gela horretatik bertatik antzeman daitezke kristalera batzuren bitartez Gure Irratiko bi estudio gelak; nahiko txikia da bat, pertsonaren bat edo beste lanean aritzeko nahikoa; handia bestea, hogeita hogeita hamarren bat lagun batera lasai kabitze modukoa.

«Hau zen lehenago diskak grabatzeko estudio bat. Hiru ziren. Ernest Irigarai, nagusia, eta beste bi, Larresororat joan dituk hauek orain. Asko lagundu gaitu guri Ernestek. Bera enkargatu zen gauza tekniko guztiaz, berak utzi zigun nahasketa mahai hori».

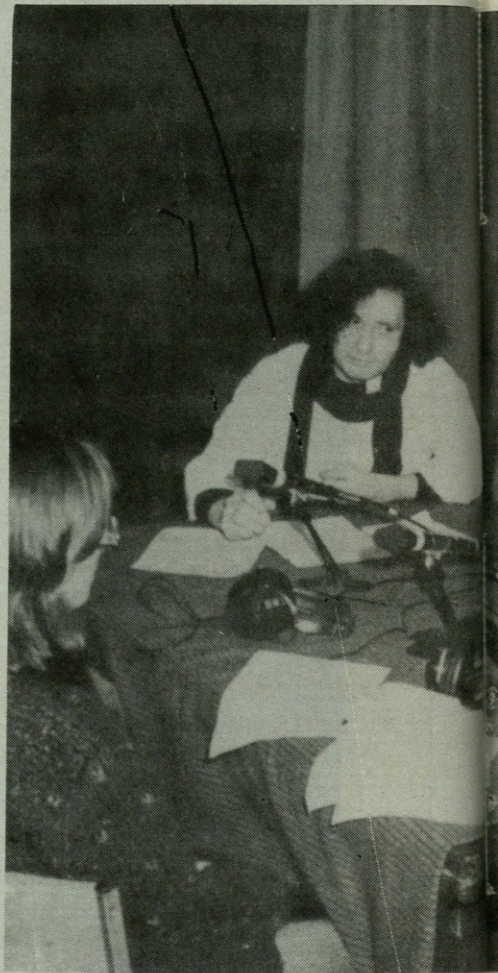
Egia esan nabaria da diska grabatzeko mezklorador horietako bat dela, oso ondo betetzen du ordea bere funtzioa 1981.eko Abenduaren 24ko gauetan emititzen hasi zenetik. Hasiaraz ziren haiek eta hiru orduz besterik ez zuen lan egiten egunean makinatxo horrek, arratsko zazpiretatik hamarretara. «Hiru ziren orduan, ni ez nengoen tartean -dio Mattin Larzabalek-, ofizioa ez zekiten baina laister ikasi zuten. Handik hiru ilabetetara pasa zen goizez bi ordu eta arratsbez beste bi ematera. Orduan, Frantziar sozialistak atera eta, Irratien legea finkatu zen. Esan zuten irratia libroak elkarrekin sortu behar zituztela». Horregatik sortu omen zuten «Entzun-Ikus» izeneko elkarte eta oharturik inportantea zela goizetik ere irratiaioak eskaintzea goizeko zazpi terditatik bederatziak bitartean hasi omen ziren baitare. Baina hurrengo urteko ekainean eman omen zuten jautzirik handiena, goizeko zazpiretatik eguerdiko ordubata arte, eta arratsaldean seiretatik hamar arte.

«Antena berri bat jartzeko asmotan gara»

Euskara hutsezko irratia jaio zenetik

Duela urte bete larunbatetan egun osoz hasi ziren, 65-75 ordu asteko. Dena dela 85 ordu ematera iritsi behar omen dira hala eskatzen baitie legeak. «Gure aukera da euskara hutsez egitea eta honela egin diagu hasieratik». GURE IRRATIA da hain zuzen ere Ipar Euskal Herrian euskara hutsez diharduen irratia bakarra. Irulegiak hor dago, egia, eta hamarretik zazpi egiten omen dute gainera euskaraz, frantsesera ere sartzen dute ordea. Antzeko zerbait gertatzen da Xuberuko Botzarekin. Gero, badago Hegoaldeko Euskadi Irratia entzuterik toki askotatik indar handiko antenak baititu honek Jaizkibelen. Bestalde baziren lehendik ere frantseseraz aritzen ziren irratia. «Bazen irratia ofiziala Baionakoa, R. Pays Basque deritzen zena orduan. Gero bada beste bat duela lau urte terdi edo ari dena, Radio Adour-Navarre; hauek frantsesera darabilte nagusiki; euskara gero, eta asante behin edo bai portugueseraz bai kaskoieraz badituzte hainbat programa».

«Milafrangatik Baionara pasako gara agian»



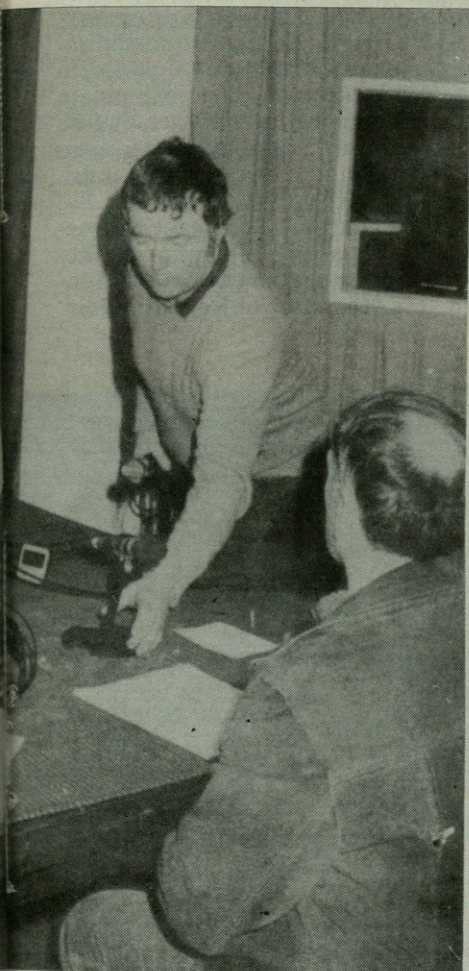
«Gure Irratia»ko zenbait lankide estudio handi.

«Baionara heldu eta St. Pierreko tako peajea topatu dugun beldu. «Nora zoazte?», eta, «Billafranka gutzen ditut» bota digu irriparkatua adierazi ondoren berak erakutsi...

Paraje berdea. Eguzkia orduan arbol artean bihurtzen da bidetik. Irritar bat «Honda» batean kaskatzen; hurrengo errebueltan agian. «Tuk...». Bide ertzean «Milafranga» gorria. Iparraldean egoten diren...

Etxetxoak bazterretan. Etxetakoak. Eta han, behean, eleiz dorrea. Saldendak, estankua eta udaletxea.

ARRALDEKO BOZA



*«Frogatua dago irratian
ere normal aritu leikela
euskaraz»*

Trabak gaindituz

Noski, beste irratiekin alderatzera-koan berehala agertzen dira norberaren hutsuneak. Euskara, hobe, euskaldunen arazotatik datoz maila handi batean hutsune hauek. «Gure trabak dira, ba, jendeak ez duela bere burua aski azkarra sentitzen euskararen komentarioak edo egiteko, ba, zinemaz, edota beste edozein gai bati buruz lasai lasai hitzegiteko».

Halaz ere ez da beltza dena. Garrrantzia handia ematen diote Gure Irratira joaten diren elkartetakoei. Gau eskola eta ikastoletako jendeari esatebaterako. Jende horrek bere arazotaz hitzegiteaz gain irratian, honen beronen sostengua suposatzen du luzaroan. Horietako batzuk ikasiko dute irratigintza zer den, eta agian hasiko dira horiek ere noizean noiz zertxobait egiten irratirako.

Eta beti bezala diruarekin egin dugu topo oraingoan ere erdiz erdi. «Diru aldetik behar da erran lehenbizi bagarela bi pertsona irratian honetatik bizi garenak, Jackie eta ni; eta gero beste bat bada soldata erdia ordaintzen

*«Dohainik egiten dute
lan Gure Irratiko
lankide gehienek»*

zaiona». Bi enplegu oso horientzat «Entzun-Ikus» elkartekoek Emploi de Initiative Locale izeneko laguntza eskuratu zuten gobernutik. Horrezaz gain diru suskripzio bat egin zuten hasieran, irratia montatu zutenean. «Gero bada hemen sistema bat oso erabilia dena, behar bada bertzeldean ere erabilia da, ba, zure bankuari ematen diotzu ordena ilabetero ilabetero kontu korrante jakin batetara hainbat diru sartzeko». Halaz eta guziz ere eskatzen omen dute irratitik ere, tarteka tarteka, beharturik daudenean eta. Feste-tatik ere herri erakundeek uzten diete zerbait urtean zehar. «Bada gainera entzuleren bat edo beste, ez dakit, irratsaioak atsegin dituztelako edo, diru xorta batzuk igortzen dizkigutenak».

Horrekin batera diru ezak beti berearekin dakartzan prolemak: ezin nahi den toki orotara ailegatu. Aldiz, oso ondo entzunak omen dira teknika aldetik Lapurdi osoan, Hendaian eta Donibane Loitzunen salbu, azken bi herri hauetan kaxkar xamar baita entzuna. Gainera, Gure Irratiaren frekuentzia ia berbera dauka Euskadi Irratiak: 94,8 bat eta 94,5 besteak, zailago eginik herri horietan Gure Irratia entzun ahal izatea kontutan harturik besteak Jaizkibeldik emititzen duela eta potentzia handiagoa daukala.

Baxe Naparroan Errobi ibarreraino iristen dira. Itsasun, Orzaizen, Arro-san. Leku altuetan entzuten omen da nahiko ondo bestela.

Ikasi egin dugu ofizioa

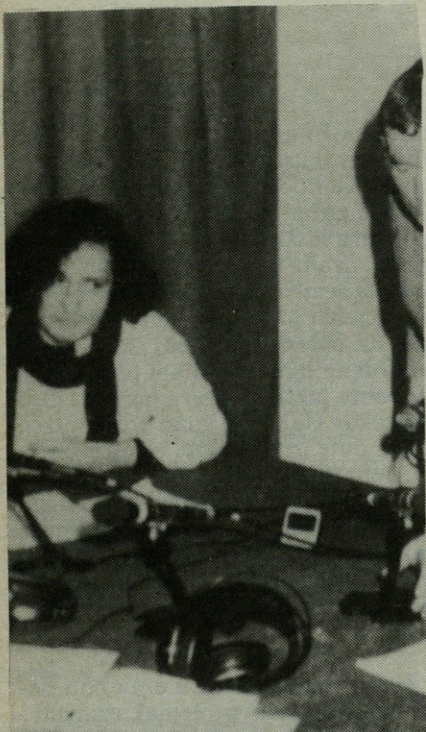
Euskaraz, eta euskaraz bakarrik, aipatzen ziren gaietatik at ere baliatzen omen dira; ez omen dira pilota, artzain, eta bertsolarien kontuekin bakarrik iharduten. «Jendeak ez zuen behar bada sinetsiko orai artio irratian posible zela normalki hitzegitea. Jende anitz dago erraiten duena, ah, euskaraz ez, ez dakit. Eta erran behar diozu baietz. Hitzegiteko normalean hitzegiten duen bezalaxe. Badakiela».

Jaiotzez jakitunik ez dela zioen gure aitak, ikasi beharra dagoela. Handik

«...idea hartu» esan digu autopis-
...deko euskaldun gazte batek.
...Gure Irratira.». «Ah, bo, eza-
...balez. Nongoak eta zer garen
...gu haruntzako bidea.

...an. St. Pierre herrixka pasa eta
...tzel ederra eguerdirako. Base-
...eta guzi. Bide estua. Ezin pa-
...batean ordea «Hi!, ailegatu gai-
...rtzen duen kartel txuri berde ta
...rietako bat.

...ak berde; arbolak, etxe gehiago.
...Suak gara jada plazan: taberna,



Kontrol gela: nahasketa mahaia erdi erdian.

eta hemendik probatu. Egin. Hau da hain zuzen ere Gure Irratiko langileen kasua. «Ikasi egin dugu ofizioa. Ikasi dugu jada. Ikasi dugu denbora berean teknika erabiltzen, berriak ematen, animazioa egiten, jendearekin kanpoan irratsaioak egiten...» Bi liberatuak eta erdi liberatuaz gain badaukate astero lanean dabilen jenderik. Aste burutan nagusiki, asteburutan gertatzen baitira ekitaldi gehienak, eta asteburutan baitaude halaber pertsona horiek librekien.

Aspaldian maneatutako gai bati heldu zaio ondoren Mattin: Euskal mediotan Euskara gai nagusitzat hartzearena bederen. «Euskararen gaia, bistan dena, normala da, nagusiki ai-

«Literaturari buruzko debate oso interesgarriak larunbatetan»

patua da ene ustez. Euskararen beraren egoera, latzgarria eta hori, boeuh..., edo ikastolak, edo bestea, edo kultur aste bat nonbait edo...; eta gero gai sinpleak, arruntak, ez dira aski aipatzen, eta jendearen egiazko bizia ez dugu behar hainbat kontutan hartzen».

Oso lasai ari da hizketan, ondo mamitutako burutapenak dituela ematen du. Lehen aditutako kontu batzuren antza hartzen diegu. Horregatik galdetu diogu zeintzuk ote diren gai arrunt horiek, eta, laneko kontuak, erosketetakoak, etxekoak, auzoan ez dakit zer gertatu dela... «horiek dira jendearen arrangurak».

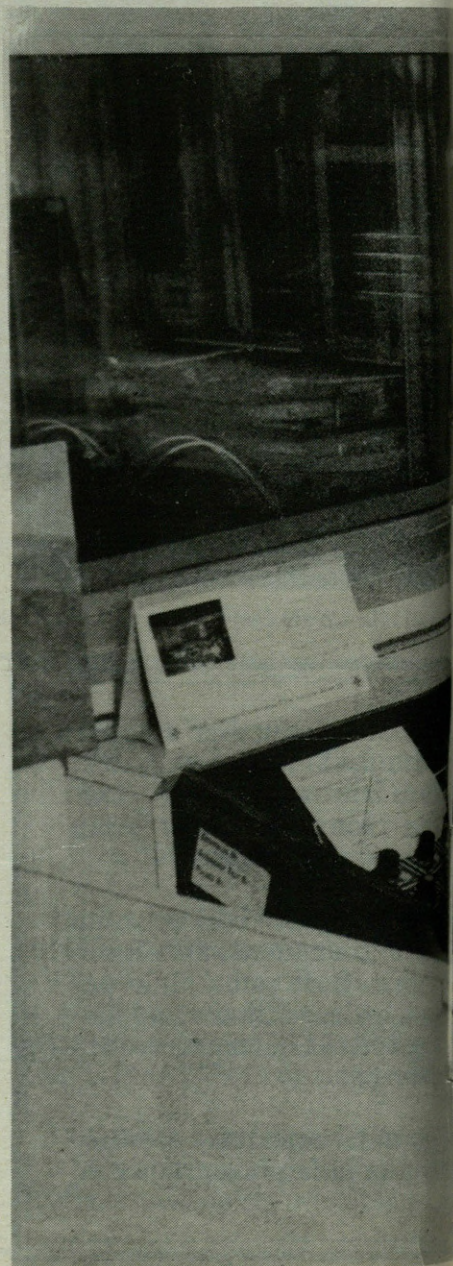
Egun bateko eredua

Hiru terdiak ez dira oso urrun. Bazkaltzeko gaude oraindik; gustora ordea. Gosearen hazkurak bezainbat jaten gaitu galderak egiteko gogoak. Patxadan gaude. «Zuek gainera berandu bazkaltzen duzue» esan digu Mattinek, bera bazkalduta zegoela adieraziz.

Larunbata hartu du eredu bezala, larunbata baita irratia gehien entzuten den eguna, hala dio, eta egun horretan eskaintzen baitute irratsaioak borobilena.

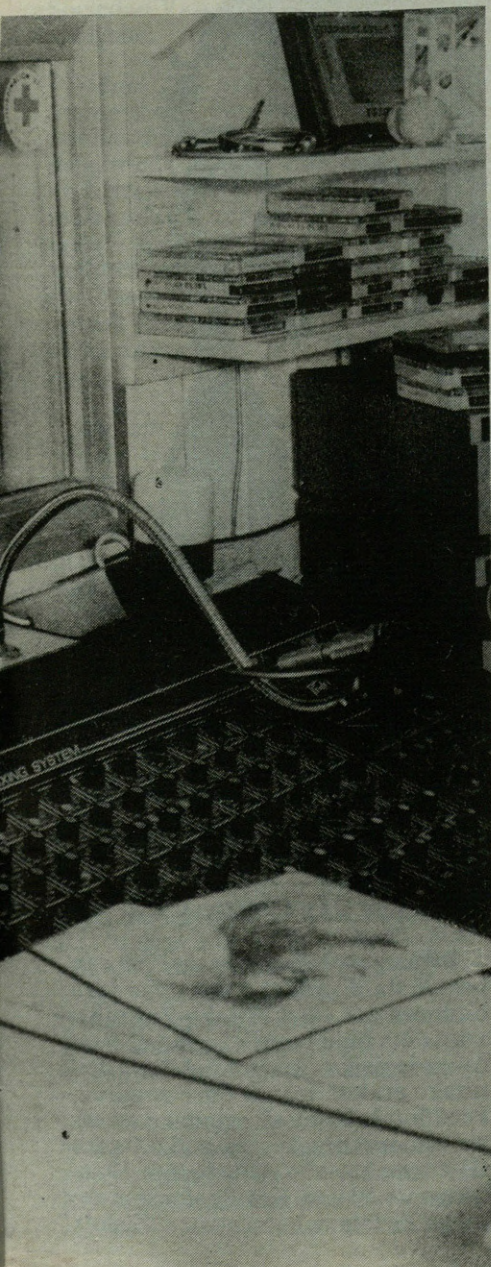
«Goizean hasten gara zazpi terditan Berriak emanaz bederatzia arte, eta azken orduerdian baserriaz mintzo gira horretaz dakien batekin. Ondotik Kantu Xarrak izeneko beste orduerdiko saio bat. Gero Gatixa Larrondo eta Manex Pagolaren saioa zenbait komentariorekin. Umorezko emanaldi bat ondoren Charlot Etxezarretak egiten duena: umorea eta kritika hein berean. Musika tartean, eta eguerdikoko Berriak oren bat eta erdirarte». Ordu biterdik bitartean bertso jaialditako bertsoak musikarekin tartekatuz. Beste ordubetez animazioa egiten omen du gazte batek diskoak eta pasatuz. Literatur saioa ondoren, «emanaldirik interesgarrienetako bat, zeren eta elkarrizketa moldean eginga baita: gaia ezagutzen dutenek jende orok ententzeko moduan eskaintzen dute saioa maila egoki batean. Pierres Xarriton, Michel Bidegain eta Arkoxa dira Luzien Etxezarretaren galderei erantzuten dietenak. Iparraldean geronek grabatutako jaialdi-kontzertuen musika gero. Zazpiretatik zortziretara Berriak berriz ere».

Igertzen denez etxekoek eta etxeko beharretara moldatutako programa-kuntza bat da; dauzkaten posibilitateak kontutan harturik noski. Eta posibilitateen artean medioak aipatu behar direnez, esan behar ez dugula Gure Irratian ez teletiporik, ez kazetagintzako antzeko tresneriarik ikusi. Hori nola konpontzen duten? Ba, Sud-Oest harturik, (hori gabe ezin dela bizi dio parrez), Liberation ere begiztatu dugu pilatxo batean, Le Monde... eta Hegoaldeko Egin eta Deia.



Astekariak ere hartzen dituzte, ARGIA, Herria, Herriz Herri, Abil, Enbata... Egia da ez direla nahi adina-koak. Egia gaurkotasuna eta gertatu bezain pronto albisteak ematea zaildu egiten zaiela. Baina hor dituzte beste irratia ere. Ez al da laudagarria ahal denarekin ahal den guztia egitea?.

Gure Irratia txalupatxo bat baino ez izanik aldamenean dauzkan trasatlantikoen parean nahiko osatua eta betea dago horretan gustora lan egiten duen jendeaz.



Bilerak ere egiten ditugu. Bi mota-takoak: administratiboak alde batetik, «Entzun-Ikus» elkarteak biltzen direlarik, eta hemen Gure Irratian bertako kolaboratzaile guztiena astean behin. Ostiralero begiratzen dugu programaketa aldetik zer dagoen sartzeko, zer kentzeko, eta zer aldatzeko».

Proiektu berri asko

Gezurra badirudi ere 240.000 franko kostatzen da urtean irratia sostengatzea, gasturik handiena bi soldata terdiena delarik.

Asmo berrien artean antena berri bat jartzekotan dira Baiguran, zeren eta orain ez baitute batere ongi harrapatzen Donapaleuko eskualdea. Amikuze ta Ortziabarre oso gaizki ukitzen dituzte deus ere ez, ez esatearren

«Beste asmotariko bat estudio hau Baionarat eramatearena duk, eta bide-nabar tresneria guztia erostearena. Hori dela eta orain ari gara kanpaina publiko bat egitekotan, ba, jendea kontura dadin gure asmotaz eta horren araberako laguntza eman diezagun».

Ez daude urri projektutan; hirugarren bat ere badute, talde batzuk eratzeko asmotan dira informazioa eta ziurtatzeko zenbait tokitatik. Lauzpat bost talde segurtatu nahi dituzte horretarako. Inportantetzat jotzen dute pausu hau, irratia Baionara eramatea bezalaxe «Baionan biltzen baita egunero egunero jende asko, erosketak, administrazio gauzak, paperak, medikuak, etabarrak egiteko. Bestalde gau eskola, ikastola eta Irratiaren inguruko jendeak ere Baionan egiten ditu bilkurak. Hor juntatzen dira, hor mugitzen dira»

Ba omen daukate lokal bat Baionan han egitekotan izanez gero. Baita ere dirua gastatu beharra lokal horiek behar bezala antolatu eta martxan jartzeko kondizio minimo batzutan, hala nola tresna egokiak erosteko. Ofizialki, irratia libre bezala, eskuratua dutenez baietza, frekuentzia berri bat eman zaie, 89,6 eta hori martxan ondo jartzeko beste antena bat erosteko behar-rean aurkituko dira, hala eskatzen baitute arazo teknikoek, nahiz eta bestalde, askoz ere interesgarriagoa izan frekuentzia urrunago hau interferentziarik eta ez sortzeko ia frekuentzia bereko beste irratiekin.

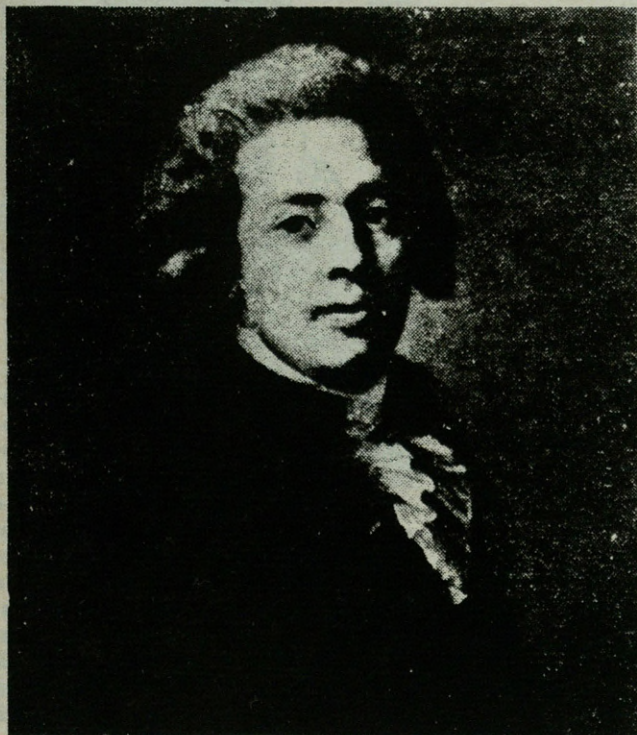


Sport kafetegian sartu gara Bokadilo pare bat jatera. Baionaraino etorriak gara jada. Orangina bat ere eskatu dugu. Mattinegatik arratsalde osoa pasako genuke hizketan. «Gure ahalak ez dira beste irratienak bezain bestekoak, Euskadi Irratikoek bereziki. Bistan da, guk ez dugu horien tresneriarik. Horregatik askotan baliatzen gara, eta ez dugu uste prolemarik dagoenik lege aldefik, beste irratiek egiten dutenaz, Hegoaldekoak egiten dutenaz bereziki, grabatu eta geronek emateko. Teknika aldetik erraza da».

Esan beharra dago Eskualde Autonomoan «orain badugu irratia euskaraz» lemapean Euskadi Irratia egin duen Gobernuaz ez dela Irrati uhinak bezain ondo iristen Eskualde Autonomo horretatik kanpo geratzen den Euskal Herrira. Hortxe zegoen Gure Irratia esatebaterako, martxan otxentaiunotik, laguntza premian oraindik eta Euskal Gobernu izeneko horretatik laguntzarik jaso gabe. Markoarena dago, egia, Autonomiaren lurralde markoa, Estatutuarena, Konstituzioarena, Mugarena... Egia. Marko estuegiak daude horien barnean mugi ahal izateko. Algu que declarar?. Aparquen ahi.

J.L.
Joxe MOLLARRI

Bergarako «Seminarioa»



Fausto de Elhuyar Lubice



Juan José de Elhuyar Lubice

Aurten Bergaran lortutako wolframioaren isolakuntzaren bigarren mendaurrena bete da. Hau dela eta, zenbait lekutan (Bergaran, Donostian, Madrilén, eta nola ez? Iruñean UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA-n) emanaldi batzu eman edo emateko dira. Isolakuntza hau lortu zutenak Elhuyar anaiak ziren, hots, Fausto eta Juan Jose eta horregatik darama gure taldeak Elhuyar izena.

Esandako garrantzi handiko lorpen hau Bergarako «Laboratorium Chemicum» deitutako laborategian egin zen, baina hau «Seminario»-ko adar bat besterik ez zen. Tamalez Laborategi honek ez du aukerarik izan zutik irauteko, baina bere ama bezala kontsidera dezakegun Seminarioak hor dirau tente eta bizirik.

Beraz, urte berezi honetan Elhuyar anaiei ARGIA-ren orrialdetik gure omenaldi gisa, Bergaran «Seminario» bezala ezagutzen etxearen historia txiki bat honera ekartzea egoki iruditu zait.

Historia honek bost atal nagusi izango ditu (argitaraua izango balitz hor aukera ederra bost faszikulu egiteko). Lehenengoa luzeena da: 174 urtekoa eta bere hasiera 1593.ean ipini behar dugu. Garai hartan Agustín Spinola deitutakoaren alargunak, hau Magdalena Centurione genoarra zen, 1800 dukat eman zizkion Jesusen Konpainiari Bergaran Ikastetxe bat eraikitzeko. Gure Bergararekiko italiar honen ardura auskalo nondik zertorkion! ala jesuitek kamelatu zuten laguntza hori eman zezan?

Dena dela, jesuitek hasiera eman zioten ikastetxe honi eta 1767.arte hor izan ziren jo eta ke. Urte honetan Espainako Carlos III erregeari jesuitak Espainatik (Bergara barne) botatzea bururatu zitzaion. Eta hara! gure lehenengo kapitulua bukatu zaigu!.

BI URTEKO ATSEDENA

Beraz, gure bigarren atala 1769.ean hasten da. Esandako atsedena izan ondoren eta «Azkoitiako Zalduntxo» eta bide batez «Sociedad Vascongada de los Amigos del País» deitutako erakundearen buru zenaren, Peñafloresta Konteak egindako eskearen ondorio bezala aipatutako Carlos III-k urte hartako Abuztuaren 19an, bere opor lekuan, San Ildefonso-n zegoela, Zedula bat eman zuen. Zedula

honen bitartez jesuitek izandako ikastetxea eta bertako materiala beste ikastetxe bat irekitzeko esandako «Sociedad Vascondada de los Amigos de Pais»-ri edo Azkoitiako Zalduntxoei ematen zitzairen. Zedula horretan ikastetxe berri edo honen izena ere finkatzen zen... «Real Seminario Patriotico Vascongado». Hori bai dela izen eder bat eta ez orain ipintzen ditugunak!.

Piska bat geroxeago «Sociedad Vascongada» zenak erregearen alde tik «Real Sociedad» izatea lortu zuen (ez nahast, honek ez zeukan zer ikusirik gure Donostiako futbol taldearekin, bere izen osoa zera zen eta «real Sociedad Vascongada de los Amigos del Pais».

Dena dela eta izenaren ipuina oraingoz alde batera utzirik bigarren aro hau Etxe honen distiratsuen eta deigarriena izan dela esan behar dugu. Orduan wolframioa munduan lehen aldiz isolatua izan zen; garai hartako ikasle ospetsuenak bertatik pasatu ziren, besteak beste, Proust, Thunborg, Chabaneaux, e.a., idazle eta pentsalari batzuk (Rousseau, Samaniego,...) Seminarioarekin erlazionatuta zeuden.e.a.

Aro oparo hau 1793-4. arte zabaltzen da. Urte hauetan dagoen inbasio frantsesa dela eta, gure Seminarioa gogorki astindua izan zen, eta Fisika, Kimika, eta Mineralogiako Laborategiak zeharo suntsituak izan ziren. Zegoen giro atsegina dela eta irakasleek nahiz ikasleek (hauek besteak baino alaitasun haundiagorekin) alde egin behar izan zuten.

BIGARREN ATSEDENA. ORAINGO HAU LAU URTEKO

Epe hau iragan ondoren horra hor gure Seminarioen ateak zabaltzen direla. 1804.tik geroztik halaz ere izen berri bat izango du: «Real Seminario de Nobles» alegia. Zenbait urte gero «Liceo Vascongado» izango da, geroxeago «Universidad Literaria 2 clase» (lehengo hiletak bezala). Dirudienez, gure herrian edozein aldaketa dela eta izenak aldatzeko joera ez da gaurkoa!.

Gero lehenengo karlistada etorri zen eta bertan irakaskuntza eman beharrean medikuntza praktikoa eman zen, hots, Ospitale bihurtu zen. Berga-

rako Besarkadarekin 1839.eko Abuztuaren 31n eta gerrarekin batera, gure historiaren hirugarren atala amaitzen da.

ATSEDEN LABURRA: 1840 ARTE

Urte honetan ikasturtearen hasierarekin batera, hau da Urrian, gure Seminarioa martxan dago berriz. Baina izenak ez zuen luze iraun, bost urte gehiago «instituto Superior Provincial Guipuzcoano 2 Enseñanza» izena eman zioten.

1850. urtean Espainiko lehenengo lau eskola industrialak ireki ziren: Madriden (nola ez!), Bartzelonan, Sevillan, eta laugarrena ba al dakizue non?...BERGARAN. Baina, noski beste izen bat jarri zioten, oraingo hau «Real Seminario Cientifico-Industrial» da. Halaz ere, hamar urte geroa-

go ikasketa industrial hori kendua izan zen eta hortik aurrera instituto soilik bezala jarraitu zuen.

Baina, gure artean borrokatu gabe denbora luzea generaman eta 1873.ean bigarren karlistadari hasiera eman zitzaion. Bergarako bailara karlista omen zen eta bertatik irakasleek alde egin behar izan zuten «por no imperar alli la autoridad del Gobierno Constituido» garaia paperak dioten bezala. Orduan Donostiara jo zuten, hau liberala zela eta; han udalak utzitako etxe batean beren irakaskuntzei eman zieten.

Karlistek Bergarako bailara eskutian izan zutenean Seminarioko ateak berririki zituzten eta ikastetxe honi beste izen bat jarri zioten «Real Seminario Vasco Navarro de Vergara». Baina gloria ez da betirako! eta 1876.ean liberalak irabazi zuten, orduan beste eta azkeneko...

ANALISIS QUIMICA

DEL VOLFRAM,

Y EXÁMEN

DE UN NUEVO METAL,

QUE ENTRA EN SU COMPOSICION,

POR

**DON JUAN JOSEF Y DON FAUSTO DE
Elhuyar, de la Real Sociedad Bascongada y
de la Academia de Ciencias, Ins-
cripciones y Bellas Letras
de Tolosa.**

**EN VITORIA : Por Gregorio Marcos de Ro-
bles y Revilla, Impresor de la
misma Real Sociedad.**

ATSEDENA: HAU ERE LAU URTEKOA

1880.urtean Estatuak Seminarioa Gasteizeko Apezpikutegiari eman zion, bertan eta Aita Dominikoen gidaritzapean Bigarren Mailako Ikastetxe bat irekitzeko. Ikastetxe hau ireki egin zen. Hogei eta bost urteren zehar arrakasta haundirekin lan egiten du gure ikastetxe honek. XX. mendearen hasieran Probintzietako Hiriburuetan ikastetxe berriak irekitzen dira eta Bergarako Seminarioak beheraldi bat jasan behar du. Errepublikara garaian internatua itxi egin zen. Eta azkeneko gerran, berriz, hor daukagu Ospitale bezala.

Gerra ostean eta zenbait urtetan zehar Apezpikutegiko Seminario bezala erabiltzen da. Baina, dominikoak ez daude ados eta Erromara jo zuten. Denok dakigun bezala: «Roma locuta est, causa finita est» eta Erromak Do-

minikoei arrazoia eman zien. Beraz, hauek berriz hartu zuten Seminarioa eta Ikastetxe bezalā ipini zuten. Ikastetxe honetan ikasle dominikoeekin batera, hauek interno gisa, herriko mutilek ikasketa laboralak eta gero batxillerra ikasteko aukera izan zuten. Dena dela, Bergaran Lanbide Eskola eta Institutu ofizial bat irekitzerakoan dominikoen ikasketek ez zeukaten etorkizun handirik. Beraz, 1972.ean ikasketa horiek kendu zituzten.

Baina, gogora gaitezen zein sasoiari gauden! Ikastolen mugimendua hasi egin da! Erakunde ofizialen aldetik oztopo baino besterik ez da aurkitzen. Bergaran ikastolako gurasoak eta dominikoak zenbait bilera egin ondoren akordio batera iritsi ziren eta harrez gero Ikastola gure Seminarioan dago. Halaz ere, oraindik seminarioan gela eta toki batzuk erabili gabe zeuden. Hori dela eta, Bergaran sortu diren erakunde kultural batzuek beren kabiz bertan aurkitu dute.

Gaur horietako hamabi erakunde dauzkagu: Ikastola, UNED (unibertsitatea), Herriko Liburutegia, Alargune Egoitza, Odol-emaiztaileen gela, Gureak: Tailer Babestuak, ASPACE, Elbarri-lan (minusbalidoen tailerra), Haurtzaindegia, Elkarte Filateliko eta Numismatikoa, Eliza bat eta Aita Dominikoen egoitza.

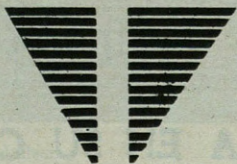
Beraz, gaurko gure Seminarioaren erabilera ez da orain dela berrehun urte bezain deigarri baina benetako eginkizun sozial eta herritar haundia betetzen duela ez du inork ukatuko. Sasoi bakoitzak bere berezitasunak badauzka, eta gure gaur eguneko egoera kontutan hartuta daukan erabilpena baino aberatsago bat edukitzea benetan zaila iruditzen zait.

OHARRA: Azkeneko eritxi hau agian neronen intereserako izango da. Hor aipatutako hamabi erakunde horietako baten partaide naiz eta.

Elhuyarreko L.M. BANDRES

ARGIA EGUNA

azaroaren 13-an egin nahi dugu aurten



gogoan har ezazu:

Euskal Prentsaren eguna

AZAROAREN 13-an

«ALFABETATZE TEKNIKOA»: LIBURU LAGUNGARRIA

J.R. ETXEBARRIA

Ez da, segur asko, best-sellerra izango, euskal liburu-
ren azoketan ez bide du
ohorezko tokirik bereganatu-
tuko, literatura bere hutsean
edo bere betean gogoko du-
tenak ez bide dute irakurri-
ko, argazkirik ez du, kolore-
rik ez du, metahizkuntza
zientifiko euskaldun hori
benetako euskara ote den
galdetuko duenik ere egon-
go da, agian euskaltzain ge-
hienek denik ere ez dakite,...
Edozertara ere, berrehun
orrialdetara ozta-ozta helt-
zen ez den liburu hau, oño
erabilia izango da, erabilia
izan behar luke behinipe-
hin, gai tekniko-zientifiko-
tan lanean diharduten pert-
sona guztien eskuetan; eta,
zer esanik ez, irakaskuntzan
lan egiten duten guztiek,
maixu, andereño eta era
guztietako irakasleek, kont-
sultaliburu beharrezko eta
baliagarritzat eduki behar-
ko lukete.

«*Alfabetatze Zientifikoa*»
izenburuaren pean Martxel
Ensunkak UEUko Teknika
Sailean atera duen liburuaz
ari naiz. Zertaz diharduen
bertan? Utz diezaiogun hit-
za egileari berari: «Lau atal
nagusitan banatu ditut
gaiak: Zenbakiak, Unita-
teak, Adierazpenak eta Era-
giketa Matematikoak, ba-
koitzean, berari dagozkion
puntu batzu azaltzen direla-
rik. Hau da: ortografia, esa-
moldeak, irakurketa eta
abar». Argiago, Urberoaga-
ko ura beharbada,

Esan bezala, eskuliburu,

kontsultaliburu da, egune-
roko praktikan gai tekni-
ko-zientifikoak euskaraz
erabiltzean, oraintsu arte
egiteko hori guztiok erdara
hutsez egin dugunez, agert-
zen zaizkigun oztopo lin-
guistikoak gainditzeko mo-
dua azaltzen duena. Berez,
eskolan, institutuan, uni-
bertsitatean, konturatu ga-
be, egunez egun, baina er-
daraz (erdara cervantiar
zein moliéretarrean) ikasi
genuena, denbora labur-
rean, ia bapatean, dena ba-
tera bildurik eta euskaraz
(nolabait esateko, axularta-
rean) ikasteko modua.

Gauzak ez baitira ezere-
zetik sortzen, hemen ere ai-
patu beharrekoa da, bide
horretatik abiatuz azken ur-
teotan UEU, Elhuyar eta
UZEI erakundeek, besteak
beste, arlo horretan egin du-
ten lana. Martxelek ondo
ezagutzen du lan hori eta
bistakoa da berearen oina-
rrian jarri duela. hala ere
urrunago joan da, prakti-
koago izan da eta zientzi lan-
netan agertzen diren ikurren
eta adierazpen matematiko-
fisikoen bilaketa oso za-
bala (ia exhaustiboa, motei
dagokienez) egin ondoren,
adierazpenak sailka antola-
tuz, banan-banan, bakoit-
zaren irakurbidea prestatu
du. Txinarren lana izan dela
esateraino, Martxel loiu-er-
randiotarra dela ez bagene-
ki.

Era honetako lehenengo
lanak ohi diren bezala, dena
dela, bidea urratzen hasteko

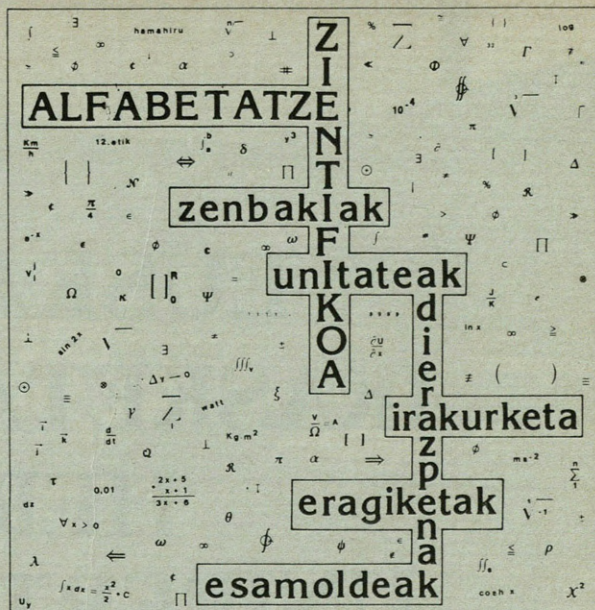
urrats gisa hartu behar dira,
proposamen gisa, egileak
berak hitzaurrean dioskun
legez: «Dena dela, liburu
honetan agertzen diren gau-
za asko, formulazioaren
atalean bereziki, proposa-
menak besterik ez dira, eta,
jakina, pozik eta gustura
hartuko ditut, honetan eritzi
desberdina daukaten pert-
sonen kritikak eta oharra.
Nire asmo nagusia, tiroak
nondik doazkeen aipatzea
izan da».

Bide honetatik aurtengo
UEUn gai honen inguruan
Martxel Ensunkak kudeatu-
riko mintegian, eztabaida
sakonak agertu ziren, zen-
bait puntutan eskaintzen zi-
ren proposamenetaz, eta
ikusi ere egin zen ezin garbi-
kiago, garrantzizkoena liburu-
a praktikara eramatea de-
la, eta bertan, ebazpideak
baldintza desbedinetan
saiatuz, egokienak zeintzu
diren denborarekin ikusiko
dela. Beraz, eta nik neuk
zenbait puntutan (ikurretan

artikuluaren erabilera eta
abarretaz) bestelako propo-
samenik egin banuen ere,
uste dut abiapuntu modura
ezin egokiagoa dela.

Argitaratze-lanei buruz,
diogun, Offset sistema era-
biliz egina dela, idazmaki-
natik zuzen fotokopiatuz,
idazmakina elektrikoek es-
kaintzen dituzten posibilita-
teak ongi probetxatuz, txu-
kun, errakuntza edo oker
gutxiarekin, eta pre-
zioa/lan-kalitatea erlazio
ezin hobe lortuz, nagusiki
itxura handia egiteko ele-
mentuei ordez praktikota-
sunari begiratuz.

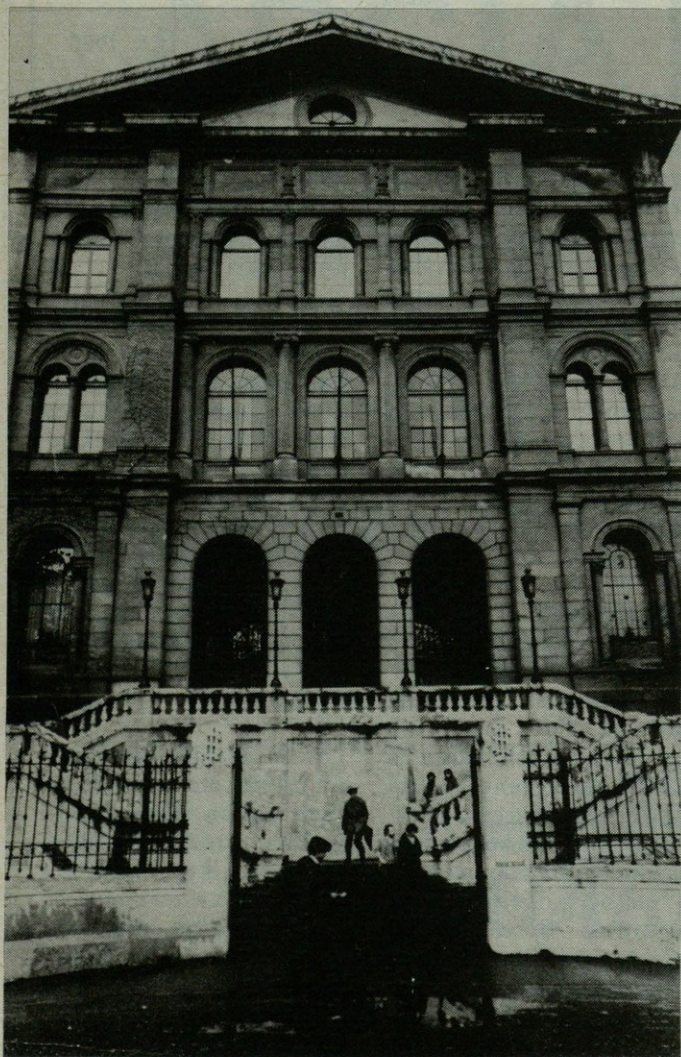
Labur esanda, euskarare-
kin teknika eta zientzi mun-
dura egiten dihardugun
egokitze-prozesua nondik
nora doan ikusteko modu
ezin hobe eta, zer esanik ez,
ikastoletako eta euskal ira-
kaskuntzaz ari diren ikastet-
xeetako liburutegietan egon
beharrekoa eta eskuen ikutu
eta erabilera gastatzekoa. ■



UEU udako
euskal
unibertsitatea

IRUÑEA 1983

EUSKARAREN IKASKETAK EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAN



Orain dela gutxi, joan den alean Nafarroa Oinez zela eta, oso azaletik bazen ere, haurren irakaskuntza mailan dauden arazoak gogorarazi genizkizuen. Orain irakaskuntzaren beste arlo baten euskalduntze mailan zer egiten ari diren batzu gogorarazi nahi dizuegu, ondoren zuek iritzi bat izan dezazuen. Orain dela egun batzu, Kintanak, Euskal Herriko Unibertsitatean euskararen normalizazioa aurrera eramateko burutzen ari diren lanen berri eman zigun txosten batean. Luzeegia izango litzateke, txosten hau literalki kopiaetzea, eta beraz gure ustez puntu interesgarrienak azaldu nahi dizkizuegu, eta era berean komentario txiki batzu egin. Has gaitezen beraz laburpen honen aipamena eginaz.

Euskara, Autonomi Estatutoaren arauera.

Beraiek zera diote: «Euskara, Autonomi Estatutoaren arauera, Euskal Herriaren berezko hizkuntza denez eta maila ofiziala duenez gero (6. art., 1 at.), horren kariaz, eta unibertsitatearen partaide askoren kezka bereganatuz, Errektorego-ekipo berriak bere programa-asmoetan hura unibertsitatearen barruko bizitzan sartu, indartu eta bere erabilera normaltzeko gogoia agertu zuen bere garaian.

Ez da inorentzat sekretu bat euskara luzaroegi irakaskuntza ofizialean, gehienik ere, asmo onen mende izan delabaina beti ere plani-

fikaziorik gabe, zerbait aparte, berezi eta bitxi bailitzen. Eta hizkuntzak, gauza jakina denez, eguneroko erabilera egiazkoan zabaltzen dira, desideratum guztiak, paperean direino, alferrekoak izanik.

Hortik atera eta, gaztelaniarekin batera, parekidetasean, normaltzeko bidean jartzea izan da Unibertsitatearen euskararekiko nahia, eta horrexetara zuzendu gura izan ditu aurtan bere ekintzak.»

Egia esan borondate agerpenak beti politikak izaten dira, baina errealitatea gehienetan beste era batetako izaten da, Kaso honetan aipagarriena zera izango litzateke, horrelako deklarazioak egin ondoren, Euskal

Herriko Unibertsitateak, Udako Euskal Unibertsitatea antolatzen duenean, zein garrantzi eman dion euskarari ikusitea. 142 bat hitzaldi eta mahai inguruetatik, euskaraz hutsez, bi bakarrik egin dira nere oroimena txarra ez baldin bada. Horrelako komentario gehiago egingo ditugu, baina batez ere beraien aipamenen arauera. Ez dugu lan sakon bat egiteko asmorik, baina behintzat puntu zalantzagarrienak aipatu.



EUSKARAREN GABINETE TEKNIKO.

EHE-ren txostena irakurri dutenak badakite zer den gabinetetako tekniko bat eta zein garrantzia duen normal-kuntza alorrean. Euskal Unibertsitatekoek, beraien lana koordinatu ahal izateko, gabinetetako tekniko bat sortu dute unibertsitate mailan. Beraiek dioten bezala: «Esan bezala, goragoko asmo horiek era konkretutan mamitzeko, beharrezkoa zen Unibertsitatean euskararen ardura orokorra zeramakeen sail bat antolatzeko eta horrela, 1981.eko Maiatzean Errektoreagoak Euskarako Gabinetetako Teknikoa sortu zuen.

KGbinetearen betebeharra, oro har, unibertsitatean orain arte egiten ari ziren ekintzak lagundu, euskarra-erakundearen kontrola eraman, textugintza-mintegiak bultzatu eta unibertsitatearen bizitzan elebiduntzeko pausoak ematea izan da, horretarako, antzeko egoeran aurkitzen diren beste herrietako Unibertsitateen esperientziak kontutan izanik. Projektu honetan Euskarako Gabinetetako Teknikoak bere laguntasun osoa eskeini zion Unibertsitatearen kontratazio-Batzordeari, irakasle-gaiaren curriculum, argibide eta xehetasunak emanez.

Honen aruera, Unibertsitateak asignatura guztiak -Español Hizkuntza eta Literatura izan ezik- mintzaira bietan eman daitezkeen, behar ziren irakasle elebidun egoiak kontratatatu ditu, beren ikasketak gaztelaniaz egiten dituzten ikasleei, berriz, euskarara asignatura normal gisa jarriaz».

Arazoaren parterik errezena konpondu da neurri batean, euskaraz ikasketak egiteko aukera ematen baita bi korranteak jarriaz. Arazoaren atalik garrantzitsuenak, eta gainera derrigorrezkoa zera da, bertara iristen diren ikasleek karrera euskaraz egitea. Hau idazten duenak, Donostiako Elizbarrutiko Eskolan Majisterio euskaraz egin zuen. Sartzeko garai hartan derrigorrez euskalduna izan behar, baina 500 ikasleetatik, lauek bakarrik egiten genituen ikasketak eta azterketa guztiak euskaraz. Hor dago arazoa eta gure ustez, aukera indibiduala ez da inoiz euskararen korrentean ikasleko kopurua haundituko. Batez ere bi arrazoen ondorioz, bata ikastoletan dabilen haurren kopurua erdaraz dabilenena baino askoz txikiago delako, ehuneko hirurogei eta hemezortzik dena eradaraz ikasten baitute, eta ehuneko hogeita-biak bakarrik euskaraz D eta B ereduaz. Bigarrenez, hauek ere ez dutelako ko-

rrante euskalduna aukeratzeko kasu gehienetan. Puntu edo arazo hoene garrantzia beraiek aipatzen dutenarekin garbi azaltzen da: «...ikasle kopurua aski haundia denean, irakasle elebidun bereziak kontratazeko komenentzia agertuz...».

Beste puntu batzu aipatzen ditu txosten honek, baina gure ustez garrantziki gutxiagokoak, baina halaz ere bi konklusio garbi azaltzen dira: bata, berriz ere euskararen normalkuntzarako plangintza orokorraren falta eta beraz parteotan gabiltzala, unibertsitate batean zerbait egiten den bitartean, beste unibertsitateko beste lanak ia-ia baztertzen direla, hor dago UEU, eta denok dakigu nola dabilen, miseria gorrian, beti dirua eskatzen ibili behar du, irakasleei 1000 peseta ordaintzen zaizalarik, eta Euskal Herriko Unibertsitateak, guztiz erdaraz antolatutako Udako Euskal Unibertsitatean, irakasleek gutxienez, 63000 pezeta kobratzen zutelarik. Berez euskaraz hutsezko saiakera baztertzen da. Bestaldetik benetako pedagogia sozial bat prestatu beharko litzateke, irakaskuntza mailan euskaldun lineatik datozen ikasleek euskarazko linea har dezaten, eta bestetik, eradarazko lineatik datozen ikasleek, euskarari behar zaion garrantzia

eman diezaioten. Agian horrela zerbait egiteko posibilitatea legoke. Orain lehen esan dugun bezala haur gehienak erdaraz hutsez ikasten badute, eta gutxiengo haundiak euskaraz, eta gainera hizkuntza aukerapena pertsonaren baitan uzten badugu, garbi dago pikutara goazela, eta inoiz ere ez, ikasleek kopuruaren arauera, irakasle elebidunen justifikazioa lortuko dugunik. Irakaskuntza osoa, unibertsitate barne dekarik, euskaraz hutsez izateko ez du inongo justifikaziorik behar, Euskal Herriak duen eskubide bat baita, eta gainera demokratikoa. Pedagogia sozial bat prestatu beharra dago, eta kanpaina haundiak milaka egin, eta era berean irakaskuntza mailan euskaraz derrigorrezkoa bihurtu, baina ez asignatura gisara, baizik eta ikasteko hizkuntza erabiliz gisara. Hau ezin da berehala eta momentu batez egin, baina markatu behar den bidea hori da, helburua hori da. Konfliktuak sortuko dira, baina badakigu, konfliktorik gabe ezin dela egoera minoritarioan dagoen hizkuntzarik normalizatu, beraz saiatu behar dena zera da, konfliktua ahal den eta txikiena sortzea. Edo bide serio bat hartzen dugu, edo azken finean euskararen heriotza atzeratzen besterik ez gara ari. JO.

RAMON ETXEZARRETA, BERDEKERIEN INBENTARIOTAN

Ramon Etxezarreta aurretik ere bazen pertsonaia ezaguna euskal mundutxoaren barnean; horrezaz gain, hiztegi erotiko bat egin eta kaleratzeko asmotan zebilela aspalditik entzuna geneukan. Dagoeneko zurrumurru hori errealitate bihurtzeko zorian dagoelakoxe, hain zuzen, jo dugu harengana eta zenbait galdera erantzutearren mikrofonoa kafe aurrean ipini.

Etxezarretak berak diosku liburuaren hitzaurrean alperrik dela aingeruen sexuaz hitzegitea, eta pertsona bakoitzak sexuaz hitzegiteko aukera eta modu deberdinak dituen bezala probetxu handiagoko lana izango dela modu horietan bildu eta sistematizatzen saiatzea. Guk, liburua ikusi eta gauza batzu irakurri ondoren, lanak benetan merezi izan duela pentsatzen dugu. Txarrena prezioa izango da, dudarik ez, baina hori geroko utziko dugu.

ARGIA.- Horrelako asmo bitxia nondik sortu zitzaien? Gauza xelebrea denik behintzat ezin ukatu...

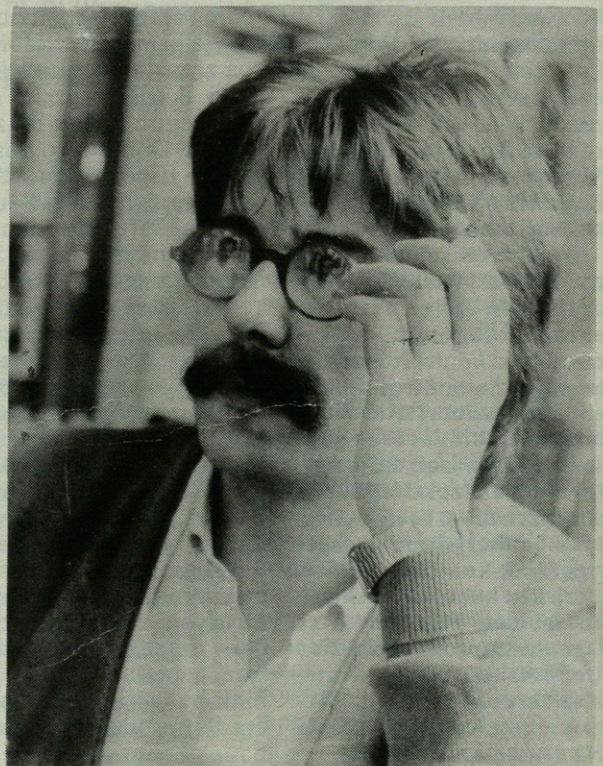
RAMON ETXEZARRETA.- Ideia, nirea baino gehiago Koldo Izagirrerenaren izan huen; lokuzio hiztegia egiten ari zela, bertsolariak eta haien fitxak ateratzekoan agertzen huen zenbait material, noladait material erotikoa bat bazela intuizko moduan. Noski, material erotikoa baino esanahi erotikokoa esatea hobe, publikatuta dauden bertsoak beti oso anbiguoak bait dira kontextu aldetik, etabar. Orduan, aztarna hartu eta hortxe hasi nintuan bila.

A.- Orduan, testu idatzietatik abiatu zineten batik bat.

R.E.- Ideia hortik sortu huen, bazegoean material interesante bat, eta «zergatik ez dugu zera egiten...?», eta kanpoa interesantea izan zitekeela eta aldi berean kuriosoa eta beste inork baino erakargarritasun handiagoa izan zezakeena.

A.- Hiztegia lehen aldian ikusita beharbada harridura gehien sortzen duena materialaren ugaritasuna duk, hau da, nola liteke hainbeste formula aurkitzea arlo horretan. Zein izan duk iturri nagusia?

— aurki
argitaratuko
bere hiztegi
erotikoa —



R.E.- Iturri asko egon dituk. Piska bat sistematizatuz, hiru izan dituk iturri nagusiak. Hasteko literatura idatzia, klasikoak, eta klasikoaren artean batez ere seigarren mandamendua eta bederatzigarren mandamendua, horri buruz egiten dituzten diskisizio horiek. Gero, herri literatura, nolabait bertsolaritza, kanzioneroak, etabar... baina material hori nahiko pribatua duk, Azkue zensorea ere bahuen eta kantua asko utzi zizkian traskribatu gabe edo berak beste letra batzu asmatuta. Eta azkenik, aho hizkuntza, bilketa exhaustibo bat egin gabe, zonaz zona baina askoz selektiboagoa, euskara menderatzen duten lauzpabost pertsona hartu eta haiekin afari bat egin, eta horrela.

Gero ere gauza asko zeudek entzun eta apuntatu egiten direnak. Urola bailaran eta nik ezagutzen ditudanak, hori duk nire memoria auditiboa pertsonalaren asuntua, koadrila bakoitzean egoten den roloa. Gainera, koadrilak oso emanak izaten dituk bakoitzak bere argot txikia eta bere hiru edo lau hitz klabe eukitzera. Eta zenbait herrialdetan zinizmoa ere oso kontutan hartzekoa duk.

A.- Zein izan duk linea generaletan liburuaren prozesua?

R.E.- Hasi, lokuzioetarako dilduta geneukana aprobetxatuz egin genian. Gero, sistematikoki argitaratuta da òena, klasikoak etabar, goitik behera pasa, eta gero gerraondoko nobela edo nobelaje hauek... sexuaren gaia ikutu baino insinuatu egiten zutenak: beti seme modeliko bat familia batean planteiatzen duk, eta gero beste bat etxeko ardi beltza, ezta? Eta ardi beltzaren problema izaten duk et-



‘Azkue zensorea ere bahuen eta kantua asko utzi zizkian traskribatu gabe edo berak beste letra batzu asmatuta’.

xe «txarretara» joatea, eta lagun «txarrekin» ibiltzea, eta «txar» hori edozein gauza izan badaiteke ere garbi zegok zikinkerietara eta marranerietara mugatzen direla gehiago.

Hortik, gero ahozko hizkuntza zonaz zona transkribatzera pasa gintuan, eta transkripzio horietatik fitxak ateraz aurrera jo.

A.- Txarrena bukatutzat noiz eman erabakitzea... Beti sortzen duk material berria sartzeko tentazioa...

R.E.- Azkenean posibilitate materialak markatzen dik, hori duk mugarik garbiena. Beno, eta gero ere laneko ritmoan piska bat aspertu egiten haizela. Orain, argitaratzerakoan sortzen zeidak beldurra. Klaro, hik egin baduk liburu bat, eta liburu horretan egiten ari

zeuzkak, gezurrik ez baina hutsuneak eta gehiago bildu zitezkeenak, eta bilketa gehiago sistematizatu edo exhaustiboagoa eginda...

Dena dela, pentsatzen diat material hori oinarri bezala bota, eta jende batek egunen batetan kapritxo baldin badauka hori menderatzeko nik baino prozesu laburrago bat beharko ditek horren antzeko hamar mila hitz eta esaldi biltzeko.

A.- Zenbat hitz dizkik denetara hiztegiak?

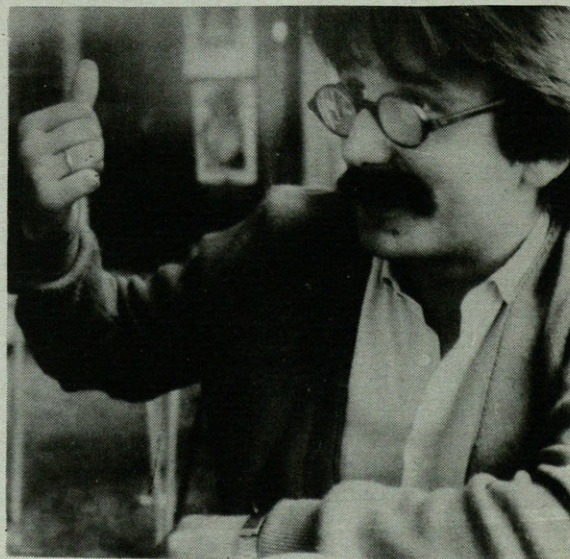
R.E.- Hiztegiak ez zekiat zenbat izango dituen, lau mila edo. Baina, noski, lau miletatik asko dituk hitz baten bariantea, hitz baten inguruan bariante pila ageri dituk eta horiek ere askotan bariante bezala sartu egin dizkiagu.

A.- Nortzu ibili dituk lan horretaz hitaz aparte?

R.E.- Batez ere Koldo izan diat kolaboratzaile eta gidaririk hoberena.

A.- Eta denbora aldetik zenbat kostatu zaizue?

R.E.- Urte t'erdi bat edo. 'Euskal Lokuzioak' liburuaren antzekoetodologia zian, eta orduan kontinuitate bat



ematen zitzaioan, hura obra jeneral bat zen bezala hau ja partikularizatuago eta gai konkretu bati lotuago egin da.

A.- Halere, gehiena Gipuzkoa ingurura mugatua zegok, ezta?

R.E.- Bai, neuk gehien ezagutzen dudana alegia. Beno, hasteko literatura idatzian dagoena pasa diat baina aho hizkuntzan Bizkaia eta oso guxti arakatu diagu, eta Nafarroa eta besteak gutxiago. Bakarren batek notiziaren bat ekartzen bazigun, bale, baina eske bestela erreferentzia idatzirik ez daukan baina erreferentzia oralak beste inork baino handiagoak dituen lan hori bezalako bat egiteak exijitzen dik kuadrila edo jende mordoska bat horretara dedikatzea

A.- Edo Azkue izatea, ezta?

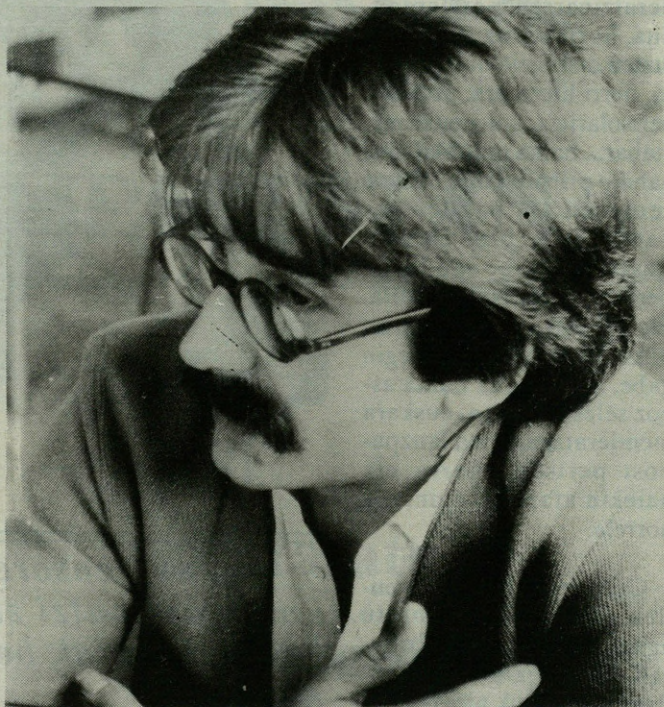
R.E.- Beno, gu ez gaituk konfesoreak, eta Azkue ari-

mazkoen zuzendaria izango huen. Bai, benetan, konfiantza bat sortzen dik horrek. Nik zuei esaten dizuet 'hi, halako lana egiten ari nauk, lagunduko al didazue?', eta beno zuek dakizuen bota egingo duzue. Baina klaro, hi adin batetako jendearengana joan edo beste batekoengana joan, eta desberdina duk, blokeoa ikaragarria duk, gai batzu tabu dituk, etabar.

A.- Orduan, problemak izan dituzue alde horretatik?

R.E.- Bai, bai, homosexualitateari buruz inork ez dik ezer esan nahi, inork ez. 'Eta marikoiak?' galdetuz gero, 'a, ez, ni ez!' izaten duk erantzuna. Eta jendea ordu-rako hiru bat whiskyrekin jadanik. Orduan hik aurea hartu behar izaten duk eta 'halako tokitan marikoiak...' eta orduan hasi bestea 'a, bai, ni gogoratzen nauk soldaduskan nengoela batekin', eta ez dakit zer gehiago. Orduan hasten dituk kon-tatzen.

'Jubilatuek diotenez heuren artean emakumeak dituk kolorerik gabe berdeenak'.



Edo misterio bat dena: abereekiko sexu harremanak. Textu guztiek afirmatzen ditek badirela eta garai batetan oso ohitura hedatua eta zabala izan dela. Ba ez diozu inori ezer ere aterako. Orduan esaten diok 'a, bai, batek esan digu ahuntze-kin...' ba dakik, bi hankak urtean jarri eta ahuntzak urarekin izutzen direnez atzera jotzen omen ditek eta mugimendu hori aprobatxatuz. Orduan hasten dituk besteak 'a, bai, entzun nian beste bat konejuekin', 'eta oiloak', 'ahateak', 'oilas-koak', eta orduan jadanik fauna guztia botatzen ditek

A.- Eta edadea edo emakumea izatea inoiz izan al da problemarik?

R.E.- Emakumeekin sekulako problemak izan dizkiagu zerbait ateratzeko. Hasteko hi mutila haiz, eta gainera beste generazio ba-

tetako pertsona eta orduan distantzia handiagoa da. Esate batera, jubilatuz guztiek esaten dutenez 'Hogar del jubilado' horietan (edo haiek dioten bezala 'Jardin de Infancia' edo 'El Circo de los muchachos'en), jesus, hor emakumeak direla kolorerik gabe berdeenak, baina ezin partidu handirik atera.

Eta jublatu gizonetzkoekin ere izan dira problemak. Egurdiko ordubatan harapatzen duk, txikito batzurekin, eta esaten dik 'bai motel, esango ez dizuet bat nik!' eta beno, arratsaldeko seiretarako gelditu. Gero, arratsaldean berarekin hagoenean kasetarekin etabar, nik ez zekiat andrearekin hitzeginda edo zer, baina ez dizu txintik ere esaten.

Edo putanero famosoarena. Joaten haiz herri batetara bertako putanero famoso orain pintatzera dedi-

diccionario erótico del euska
ra clásico y popular **hiztegi**
erotikoa dictionnaire éroti
que de l'euskara classique et
populaire

ramon etxazarreta

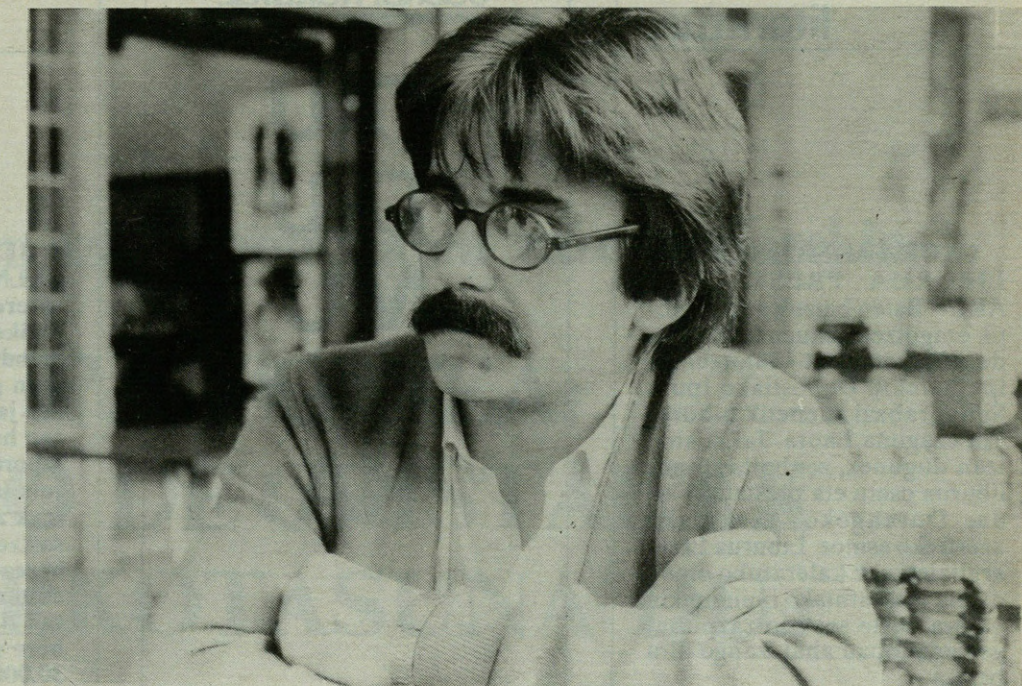
katzen dela, eta pintatzen duela *El Santo Cristo de Lezo* eta *Cuando la Virgen de Itziar salvó a doce pescadores*. Aurkitzen haiz harez gero rekonbertsio garaian dagoela

A.- Halere, hobe edadeko jendearekin gazte jendearekin baino, ezta?

R.E.- Hor bazegok beste problema bat: gazte jendea askoz kultura asimilatuagoa duk, politikoki abertzaleena dena ere kulturalki oso asimilatua dagoen jendea duk. Oso urbanoak dituk bestalde eta erreferentzia guztiak erderazko erreferentziak dituk, eta erreferentzia horiek ez ditek paralelorik sortzen, itzulpenak baizik. 'Echarse una paja' 'lasto bat bota' igual esango ditek eta 'echar un polvo' 'hautsa bota' deskuidatzen bahaiz. Baina hi baldin bahoa Urrestilara erreferentziak dituk askoz gehiago baserri mundukoak. Gogoratzen nauk 'idiarena jotzearekin', masturbatzearekin, behin nire kuadrilako batek inutil bati esan ziola 'oye, chaval, tú ya sabes pegar la buey?', hau da, 'lasto bat bota' esatea adineko astakeria. Igual jendeari ez zeio hain arraroa egiten baina astakeria aldetik berdin berdinak dituk.

Eta klaro, hori Donostian imposiblea duk; Donostian 'el polvo' 'la paja', eta beste guztiak galdu egiten dituk. Han, berriz gorde egiten dituk forma horiek

A.- Euskaraz gainera diferentzia izugarria zegok herri batetatik bestera, ezta?



R.E.- Noski, espainolez gertatzen ez dena. Estatuan dena askoz unibertsalizatuago zegok, eta orduan forma batzu legitimatuta zeudek eta balore uniforme bat hartuta; hau da, Estatu guztian expresio batek gauza berdina esan nahi dik. Eta hemen gertatu duk kanal ofizialik izan ez duen hizkuntza honetan, euskaraz, igual herri bakoitzak bere erreferentzia desberdinak dituela. Kasu kuriosoa duk putetara joaterena. Segun zein tokitan putetara joatea 'Bilbo ikustera joatea' duk, edota 'Atletic ikustera joatea' bizkaitarra bahaiz. Leitzan, berriz, 'Osasuna ikustera joatea'.

A.- Erlijioak ere izango dik bere zerikusia guzti honetan...

R.E.- Erlijioarena ikusteko klasikoak irakurri besterik ez zegok. Sexua orokorki

kondenatzen ditek. Parte sexualak ez dizkitek izen batekin inoiz izendatzen, edozein eginkizun sexuala ere ez ditek zuzenean izendatzen. Dena duk zirkunkioa eta perifrasi. Fray Bartolomek erabiltzen dik marikoia esateko 'marisa' eta lapiko eta emakume artean dabilen gizona marisatu egiten dela dio, baina erreferentzia zuzenik ez zegok. Dena den, guztiak 'ikutuak' dituk eta horri adjetibazio bat ematen ziotek: ikutu lohiak, ikutu zikinak, ikutu lotsarizkoak, ikutu dongeak eta ikutu pekatuzkoak. Baina, jakina, 'ikutu pekatuzkoak' hori gauza asko izan daiteke.

A.- Erabilpenik ikusten al diok liburuari? Ala bitxikeria besterik ez al da?

R.E.- Ez, ez duk bitxikeriaren asunto hori bakarrik. Hizkuntza hori hartu eta oinarrian ikusten duk azkenean pentsakera edo ideologia baten expresioa dela. Hori nabarmena duk; eta uste diat haseran dagoen kapituluko parte horretan garbi aski agertzen dela. Oi-

narri oinarrian pentsamendu bat bazegok, emakumeak sexuan betetzen duen funtzioa, eta gizonak betetzen duena. Orduan, gizonaren kontzepzioa duk erabat plazeraren kontzepzioa, kontzepzio biologikoa nekez ematen duk, erabat hedonista duk. Eta topikoan erori gabe, funtzio desberdinak betetzen dituztela, bata aktiboa eta besteak pasiboa. Hori garbi ikusten duk adibidez gizonaren organoa aipatzeko orduan oso tresna agresiboak aukeratzen direla askotan, 'kainoia', 'pistola', 'arma', 'kutzila', eta horrelako gauzak. Emakumearenean, berriz, askoz rezeptiboago duk, kolpeak pairatzen dituen zatia, 'danborra', 'panderoa' eta horiek denak. Eta orduan uste diat material horrek debate luzea sortu dezakeela. Askotan esaten duk emakumea hizkuntzan ere zanpatua dagoela, eta ez dakit, baina ni feminista izango banintz material hori erabiliko nizek.

J.L. ARLANTZ

'Adin batekoengana edo bestekoengana joatea desberdina duk, blokeoa ikaragarria, eta gai batzu tabu dituk'.

literatura

LAURA MINTEGI IPUIN LIBURUA PRESTATZEN ARI.— Baten batzuk aurreragotik ezagutzen genuen baina jende askotxorentzat «Satorzuloa» ipuinarekin Donostiako Ipuin Saria irabazi zuenetik bihurtu zen ezaguna Laura. Jakin ahal izan dugunez, zenbait ipuinez liburua osatu eta prestatzen ari da, Durangoko Azokarako agertzeko asmoz. Liburua Erein argitaletxeak kaleratuko omen du eta laureatutako ipuinarekin batera beste sei edo zazpi bat gehiago topau ahal izango dira bertan.

aldizkariak

«AIZU», AEK-REN ALDIZKARIA BILAKATU.— «Aizu», Bilbon ateratzen den aldizkari didaktikoa A.E.K.ren aldizkaria izatera pasa da elkarrekin sinatu berria duten komendio baten arauera. Hilero ateratzekotan sortu zen «Aizu», baina tarteka oso motel ibilia izan da eta azkenik estabilitatea lortzeko moduan ipini bide du bere burua A.E.K.rekin konprometuz batetara iritsiz. Hitzarmen horren poderioz, A.E.K.k 2.000 eta piko harpidedun egiteko konpromezua hartzen du eta baita beste hainbeste aldizkari saltzera ere. «Aizu»ko arduradunak, bestalde, A.E.K.ko mahai nazioanalean parte hartuko dute talde didaktikoaren barnean. Badirudi hemendik aurrera ziurtatu ahal izango dela «Aizu» aldizkari jator eta zenabitetan paregabearen hilerokotasun hori, zeukan puntu beltz hura hain zuzen ere.

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA



antzerkia

ARGIA-KO ANTZERKI KRITIKOAK, «ORAIN» EK BETO EMANDA.— Gure aldizkaria irakurtzen duen edozein antzerkizalek ezagutuko ditu Eneko Olasagasti eta Mikel Antza. Haiek dira, hain zuzen, sail horretaz arduratzen direnak. Edozein antzerkizalek ezagutuko du neurri berean «Orain» antzerki taldea ere. Dena dela, edozein antzerkizalari zaila izango zaiona haiek gure lankideei beto eman dietela sinestea da. Ba bai. Zergatik? «Orain» taldeak antzeztutako «Los Justos» obrari buruz egindako kritikagatik. Elkarrekin zita jarri ondoren heuren inongo obraren aipamenik nahiz kritikarik egitea debekatu zieten. Eta haienezat, dogmatikoak Mikel eta Eneko izaki...

diskoak

BENITO LERTXUNDI, SALMENTETAN NAGUSI.— Interesa sortu zitzaigun azken aldiko euskal musikaren mugimenduan zebilen jendearen artean gehien saltzen zuena nor zen jakiteko. Batez ere, kontutan hartuz azken urte honetan inportante guztiek kaleratu dutela lan bana. Salmentaren zifrak zehazki ematera inor asartzen ez bada ere, tiradarenak berez aski adierazgarriak izan daitezke. Horrela, guztien puntan Benito Lertxundi ageri da, bere azkeneko lan bikoitzetik 30.000 kopian gora argitaratu bait dizkiote, kasetetan nahiz diskoetan. Hori zenbaterainoko marka den ohartzeko, esan dezagun 'hit parade' berezi horretan hurrengo Oskorri dela eta 11.000 inguru besterik ez dituela bota. Beste guztiak, Itoiz, Ruper, Imanol, Akelarre... hortik behera.

zinema

ZINEMA EGITEKO KOOPERATIBA BAT OSATU IPARRALDEAN.— Euskal zinemaren onerako berri pozgarri bat heldu zaigu Bidasoaz bestaldetik. Izan ere lagun talde bat bildu da eta bakoitzak diru kopuru bat horretarako jarri, zinemako produkzioak egiteko asmo bizian omen dabiltzalarik. Bildutako zazpi edo-zortzi lagunen artean, Antxon Ezeizaren izena nabarmentzen da guztien gainetik; egia esan, zinemagile burubero eta jator horrek berez halako garantiaz moduko zerbait ematen dio proiektuari. Duda-rik ez dago ondorioa ikusteak merezi duen horietakoa izanen dela. Haiek esanda, egindako filmeak telebistari saltzeko asmoa dute, ETBri nahiz Frantziako 3. kanalari.

T.E.N.ekoen azken montaiaren zuzendariarekin

PACA OJEA: «‘ZOO DE CRISTAL’EK GAURKOTASUNA DU»

Eugene O'Neill eta Arthur Millerrekin batera, Ifarrameriketako antzerkigile nagusien hirukotea osatuz aurtien hil den Tennessee Williams dauka-gu. Bere lanak antzerkian ez ezik pantaila handira ere eramán dituzte zinegile ospetsuek, eta Brando, Newman etabarrek jokatu dute zenbait obretan pertsonaia nagusiaren rola. Nafarroako Teatro Estable de Navarrak montatu du egile honen obra bat gaztelaniaz, «El Zoo de Cristal». Antzerki-gintza mota baten barruan ia mito bihurtu den lan bat. Iruñean arrakasta dezente izan du eta bertan izan ginen gu. Obra amaitu ondoren, dekoratuak goitik behera zihozzen bitartean kamerino isil batean bildu ginen Paca Ojearekin, T.E.N.eko irakasle izandakoa eta obra honen zuzendari izan dena. Obrari buruz, egileari buruz eta beste zenbait asuntz mintzatu ginen. Ondorengo duzue elkarrizketa horren islada.

ARGIA.— Obra baten aukeraketaren atzean beti egon ohi da arrazoin bat, Tennessee Williamsen «El Zoo de Cristal» aukeratzeko orduan zein izan da?

PACA OJEDA.— Dakizuenez hau ez da T.E.N.en lehen montaia, baina azken montaia hau zerbait espeziala bezala egin dute, beste norabide bat hartzeko abiapuntu gisa, jauzi bat emateko. Jauziarena T.E.N.ekoek berek planteiatzen dute.

Entzun diedanez eta iruditzen zaidanez profesionaltzen lagunduko die, hitzaren zentzu onenean, noski. Montaia honekin eskolatik kanpoko arazoei erantzun behar izan diete. Antzezle lana ere sakonagoa izan da, bi hilabetez aritu gara jotake. Nafarroatik atera eta itzuli bat egitekotan dira, Donostiara etabar.

A.— Zuk urteak daramazkizu antzerkigintza profesionalean, zertara dator orain



izan handirik ez duen Nafarroako talde batekin lan egitea?

P.O.— Niretzat familiar-teko proiektu bat bezala izan da, ez da batere espeziala, eskolan beraien irakasle izana bait naiz. Ondo ezagutzen ditut antzezleak eta textua asko maite zutela bane-kien. Oso naturala izan da, eta bestalde zuzendaritza aliziente bat izan da, interpretazioarekin batera. Nire lehen zuzendaritza lana izan da.

A.— Lehen zuzendaritza lana izanik zeure burua zuzentzea handikap berezia izan al da?

P.O.— Hasera batean beldur nintzen, gainera bere burua zuzentzen duten antzezleei gorroto diet, ezinezko da, ez da egin behar. Batez ere lanaren lehen aldian, ikerketakoan, pertsonaia objektibatzean, beldur nintzen. Gero, eszenak muntatzen hasi ginenean konturatu nintzen gutxinaka, ez zela hain aldrebesa. Eta pozik nago lortutakoarekin, gainera antzerki arazoetan aditua dagoen jendeak esan dit ez dela nabaritzen nire burua zuzendu dudarik.

A.— «Zoo de Cristal» antzerkigintza arloan lan garrantzitsu bat da, nola ekin diozue lanari?

P.O.— Obra idatzi deneko baldintzak, idazleak berak zituenak, gizarte giroa eta bar landu ditugu, hain analisi zehatza egiten da... Baina subjektibitatea aldera ezina da zuzendaritza lanean, beste batek sartuko ez lituzkeen ingredienteak sartu ditut nik, nire baldintzapen pertsonalak sartzen dira zenbait eszena eta egoera ulertzeko orduan.

A.— Obran zehar ikusle-goa agian barre gehiegi egiten du, tratamendu berezi bat



eman diozue komikotasuna bilatu nahiz?

P.O.— Montaña planteiatzerakoan irribarrea egon behar zuela pentsatu nuen, hala ere, zenbait pasartetan jendea barrez aditzeak harritzen nau, agian ikuslegoaren zati haundi batek ongi pasatzeko eta barre egiteko dituen gogoak sortzen du hori. Nik ez dut montaña komiko bezala pentsatu, inondik ere; baina niretzat argi dago tragedia guztitan gauza groteskoak eta komikoak egon behar duela. Egile konsagratuekin asko gertat-

zen dena da hori. Serioegi egiten dira montaiak, egileari benetan begiratu gabe. Bizitzan bertan gauzak nahasirik datoz. Teatroa ikusteko ohitura eza eta Williamsen antzerkigintza ez ezagutzea ere izan daiteke arrazoi.

A.— Orain dela urte batzu Williamsi egin zioten elkarriketa batetan, honek zioen idatzi zituenean bazutela bere lanek egungotasunik, baina orain atso zahar bat ere ez luketela izutuko, zuk zer deritzozu «Zoo...» bezalako lanen gaurkotasunari

buruz? gurea bezalako ingurune determinatu batetan?

P.O.— Berak obra hau 45.ean estreinatu zuen. Nire ustez obra garrantzitsu batek, erreakzionarioa ez denean, beti du gaurkotasuna. Planteiatzen duena garai guzitakoa da: gizaki batzu bere inpultsoekin eta bere errepresioekin borrokan. Obran kapitalista sistemen krisiaz hitzegiten da eta gaurko egoera ere halakoxea da. Dena dela, argi dago ez dela gauza bera.

A.— Zuri pertsonalki Amanda pertsonaiak zer eman dizu, zer esan nahi du?

P.O.— Amandak badu nigana hurbiltzen duen zer-bait, ama guztien humanitatea. Maitatzen dut baina askotan haserretzen nau. Horixe da Williamsen aurkezten dizkigun gizakiek ezin dute jasan inguratzen dien bizimoduaren astakeria eta Tom zineman ezkatzen da, Amanda bere oroimeneko Hegoaldean eta Laura bere disko eta kristalezko panpinetan. Eta Williamsen esaten digu hori ez dela irtenbidea, eta Tomen azken monologoan esaten digu Tomek egindakoa ere ez dela irtenbidea, erabaki indibiduala hartzeak ez duela ezer konpontzen, alde horretatik ikusten dut nik obrak gaurkotasuna duela.

ANTZA eta OLASAGASTI.

FITXA TEKNIKOA

1983ko irailak 17an Iruñeko Gayarre Teatron; «EL ZOO DE CRISTAL»; egilea: Tennessee Williams; zuzendaritza: Paca Oeda; antzezleak: Ignacio Aranaz, Paca Ojea, Montse Lopez eta Angel Sagues; musika: «Cuarteto de Jazz Sebastian». Teatro Estable de Navarra (T.E.N.).

Mr. T.E.N. nesseerekin

Teatroa ikusi genuen

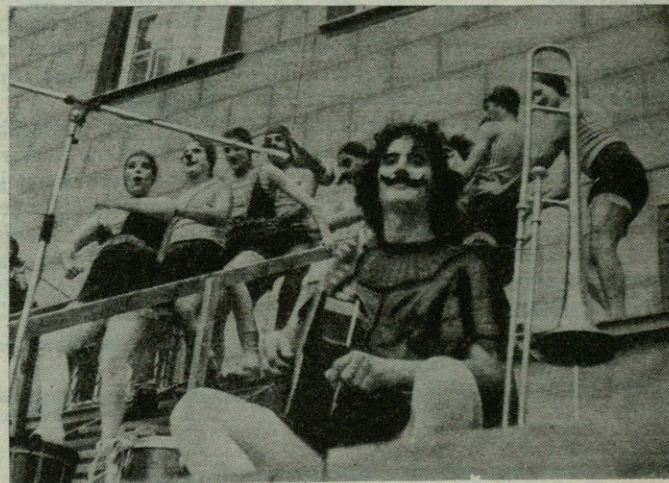
Bai izen buruan, folio hau irekitzen duen izenburuan dioena esan nahi duguna esaten dugu: Teatroa ikusi genuen. Eta ez dakigu pozik edo nola esan, azken bolada honetan ez delako ia, eta inguru hauetatik behintzat, teatro dei dezakegunik ikusi. Eta T.E.N.-ek, antzestutako lanean hori ikusi ahal izan genuen. Ez dago oso garbi taldeak bizi duen une larritik nondik nora aterako den baina obra hau argi dago beraientzat oso garrantzizkoa dela.

Lan oso sinifikatiboa taldeak hartu zuena T. Williamsen obra osotik batez ere kontutan hartzen badugu autore hau Metodoan oso erabilitakoa dela eta taldea ere korrente horretakoa dela. Bestetik Williamsen dramaturgiak dituen berezitasunak. Zentzu honetan fidelak izan dira testoarekin, T.W.en teatroak dituen ezaugarriak nabardura bakoitzean atzeman daiteke, eta eszenografiak idazleak egiten duen proposamena gertutik jarraitzen du. Lan sakona atzematen da atzetik

eta batasun bat erakusten diren erispideetan. Aipatu agian argiak, errenak gelditzen baitira kontestu osoan, laguntzaile ximplearen pamera egiten duelarik zenbait unetan.

Ondo neurtutako tantetan iristen da obra pixkanak pixkanaka azalduz testoa azaltzen duen arazoa, nola bait deitzeko. Eta testoa eskeintzen dituen aukera gehienak aprobetxatuz.

Aktore lana izaten da bestalde era honetako teatroan beste zati inportante bat, aparte analizatu behar den atala. Paca Ojearen kargu joan da zuzendaritza eta bere lehen lana arlo honetan. Lan serioa esango genuke dela berak egin duena ifar ameriketararekin, testotik abiatuz baina T.W.en arauetako kaso haundia eginaz. Eta serioa erabali badugu zuzendaritza lanean kalifikatzeko beste bat aukeratu behar interpretaziorako. Amanda ikaragarri bat aurkeztu digu, goi mailak hartuz zenbait unetan. Baina honek arazo bat sortzen du gure ustez, agian aurkitzen dio-



gun bakarra.

Obran berez Tom da protagonista, bera da bere familiaren historia kontatzen duena, baina eszenarioan Paca Ojearen indarrak besteen gainetik doaz, eta zenbaitentetan itzaldutako egiten ditu besteak nahi gabe. Honela obraren haria Amanda darama eszenak bizitasun berezia hartuz honek parte hartzen duenean. Beste aktoreak gaizki daudela ez dugu esan. Bai Laura, Montse, Jim, Angel Sagues,

eta Tom, Ignacio Aranaz, ondo daude, momentu batzutan oso ondo. Baina Pacaren indarrek gehiago ahal dute. Askotan dirudi Amandaen historia dela hari nagusia. Aktore guztiak, besteak, dituzte une onak.

Oso puntu polita hartzen dute obraren eszena ezberdinak musikaz lotuak, jazz tradizionala, ondo jokatua. Nafarroako mugak gainditu beharko ditu montaia T.E.N.ekoek egiten dutena T.W.en basoan.

hurrengo
orriko
gurutzegramari
erantzuna

Z	A	B	A	L	●	G	A	R	O	A
A	L	●	I	A	P	A	S	●	N	I
L	●	A	Z	K	O	I	T	I	●	T
D	I	R	U	●	L	●	O	S	L	O
I	R	A	●	N	O	A	●	T	A	R
●	A	B	I	A	●	T	S	O	B	●
O	T	E	●	G	I	E	●	R	A	M
L	I	R	A	●	D	●	P	I	N	U
A	●	A	S	M	O	D	E	O	●	Z
T	A	●	T	I	R	O	L	●	B	I
U	R	D	I	N	●	A	E	R	E	N

Ostikada bitxia

Joan da neska abenturero samar bat Anbulatoriora eta esaten dio bere medikuari.

- Lehengoan dromedario batek ostiko bat eman zidan.
- Eta non eman zizun?
- Non emango zidan ba? Basamortuan!

Egarria

Garai batetan makina bat eskale ibiltzen omen zen baserriz baserri. Horietako bat Errezil aldera agertu zen udako egun bero sargori horietako batetan. Baserriko atarira iritsi zenean etxeakoandrea atera zitzaion:

- Egunon jaunkoak! Zerk dakarkizu honuntza?
- Egarri naiz, eta zerbait aterako bazenit edateko, eskertuko nizuke.
- Etxekoandrea sartu da barrura eta txarro bat ur ematen dio.
- Barkatu etxeakoandre, baina egarri naizela esan dizut, ez zikina nagoenik.

Egoera larria

- Bi emakume hitzegiten ari dira.
- Ez dakizu Maria zein egoera larrian aurkitzen naizen!
- Ez da horrenbestekoa izango.
- Bai neska! Ba al dakizu zer esan didan medikuak? Nere senarrari uraz aparte beste zerbait ematen badiot hil

egingo dudala.

- Eta?
- Ura ematen badiot berak akabatuko nauela!

Hotz gehiegi

Bikote ezkonberri bat bere lehen gaua elkarrekin pasatzera doa. Senarra tradizional samarra eta moralista izateaz aparte, nahiko herabea ere bazen, eta emazteak lagundu nahiean edo esaten dio:

- Bihotza! Hotzak nago!
- Orduan senarra altxatzen da eta manta bat jartzen dio. Handik piska batetara:
- Aizu, oraindik ere hotzak nago.
- Senarra berriro altxatzen da eta beste manta bat jartzen dio. Orduan emazteak, desesperatuta, esaten dio:
- Joxe! Nik zulotxo bat daukat.
- Joño! Lehenago esan besterik ez! Hortik sartzen zaizu hotza!

Tonbolarik ez

Haur bat izan behar duenez ama klinikan dago. Etxean, aita gelditu da bere hiru seme-alabekin. Biltzen ditu gela batetan, eta ama zergatik falta den explikatzen hasten da:

- Begira, ama orain klinikan dago, haur berri bat ekarri behar duelako familiara. Horrela umetxo berri bat izango duzue zuek ere, zuekin bizitzeko eta jolasteko.
- Jope, aita! —erantzuten dio semerik zaharrenak—, nik ez dut beste

umerik nahi, nik bizikleta bat nahi dut, aita. Utzi umeak pakean eta emaidazu bizikleta bat, jope!

— Beste ume bat? —alabak—, zertarako nahi dugu beste ume bat?, nik nahiago dut eskalestri bat, aita. Beti igual gabilta zuekin!

— Falta zitzaiguna! —anaia txikienak—. Nik baloia nahi dut, baloia! Aitaaa! Baloiataaaa!

— (Eta aitak) Baina zuek zer uste duzue, nire pitilina tonbola bat dela ala?

Mundua jiraka

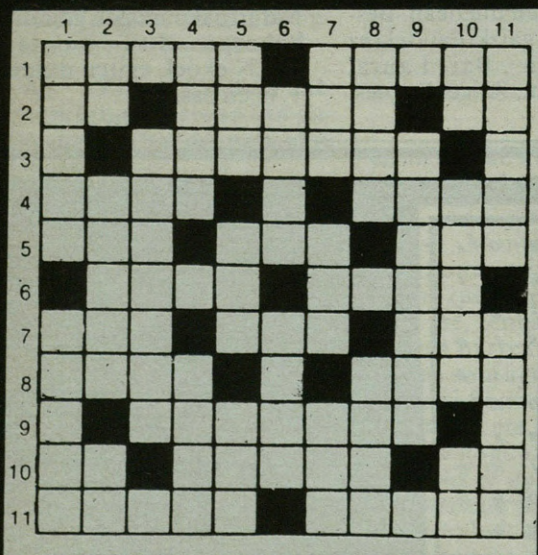
Mozkor bat, zeharo jota, farola bati helduta dago kale kantoiean. Bere parean pasa den batek, alde guztietara begira dagoela ikusten du. Harrituta, mozkorraren jarrera horregatik, inguratu eta galdetzen dio:

- Zertan ari zara, alde guztietara begira?
 - Ea nire exea pasazen den ikusten.
- Munduag bueltag ematen dituela esaten dute eta.

Suhia

Bi gizon heldu samarrak paseoa ari dira Donostiako Gladys-enean.

- Aizu Periko! Ezagutzen al duzu nere suhia?
- Ez, ez dut oraindik horrelako zortetik izan.
- Zortea? Bistan da, bai, ez duzula ezagutzen.



HORIZONTALAK

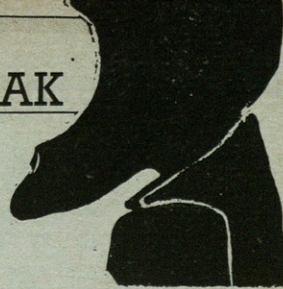
Lodiera haundikoa. Txomin Agirrerren nobelarik famatuena. 2.-Galdera-partikula.(atz). Aho barruan mihi gainean duguna. Izenorde pertsonala. 3.-Kontsonantea. Gipuzkoako herri. Kontsonantea. 4.-Harreman komertzialetan erabiltzen dena. Kontsonantea. Noruegako hiriburua. 5.-Irlandako talde hartatua. Joan aditzaren flexioa. Jatorrizko atzizki. 6.-Infi)Partitu, joan. (atz) zenbakia. 7.-Dudazko partikula. Gipuzkoako Irakasleen Elkarte. Esne-marka ezaguna. 8.-Italiako diru unitatea. Kontsonantea. Euskal Herrian edozein menditan ikus daitekeen zuhaitza. 9.-Bokala. Satanen beste izen bat. Kontsonantea. 10.-Konjuntzio kopulatioa. Austriako zonalde ezaguna. Zenbakia. 11.-Kolare bat (atz). Neska izen.

BERTIKALAK

1.-Abere bat. Uhin. 2.-Galdera-partikula. Nafarroako baso. Emearen aurkakoa. 3.-Kontsonantea. Antzera, bezala. Kontsonantea. 4.-Euskal aldizkari bat. Bat. Denbora librea. 5.-Garai bateko sindikato. (atz) Inesibo bizidun. Dolore. 6.-Erdi Aroko bidaiari famatu baten izena. Lehor. 7.-Kapaz. Etxe barrura sartzeko oztipoa. Joan aditzaren flexioa. 8.-Baserrietako abere bat. Kontsonantea. Brasileko futbolari baten izena. 9.-Kontsonantea. Pasadizo, kontakizun. Kontsonante. 10.-Mesedezko den zerbait. Irristakor. Letra izen. 11.-Euskaldunen aita. Disgustoko keinu. OHARRAK: Hitz guztiak artikulorik gabe azaltzen dira. Infi jartzen duenean, aditz horren infinitiboa jarri behar da.

erantzuna aurreko orrialdean duzu

(enbido)



«ANAITASUNA»KO IÑAKI-RI

«Anaitasuna» taldea
1983.eko Iraila

Zer gertatu behar zen
guk ezin kalkula
ez zaizu holakorik
gertatu sekula.
Hauxe bai dela fans-ei
egitea burla
maitemindua beti
izan da ahula:
gure Iñaki Saez
ezkontzen zaigula.

Probatu barik ezin
joan zu lurpera
neska besotik hartuz
hor zoaz atera
forma biribilekin
laster atakera
apaizari esanez:
hostiak atera
komulgatu nahi dugu
zurekin batera

Nondik atera duzu
horrenbeste fede?
ai inkisidoreak
jakingo balebe!
Ez joan hain urruti
egizu mesede
dibortzioa bada
daukazuna xede
hori lortu daiteke
baita hemen ere.

Euskal Herriak ditu
hainbat herrialde
zure jaioterria
izan da Rekalde
orain traizio moduz
Mungiara alde
ta horren arrazoia
nahi genuke galde:
zer emanten dizute
hangoek debalde?

Zergatik ihes egin
Iñaki maiteño?
ez da beste tokirik
Amerika baino?
Ezkon-bidaian zoaz
hortik lainoz-laino.
Euskara ikasteko
hainbeste enpeino
orain ketxua ikasten
Uruguayraino?.

Zorionak Iñaki,
andreari berdin,
bizitzea gozatu
ta izan atsegin.
Urugayen Euskadiz
ugari hitzegin
baina han ere bait da
hainbeste zeregin
ondo baderitzozu
tupamaro egin.

— euskal egunkariaren sasoia heldu da (1) —

EUSKAL PRENTSA OSO A BABESTU BEHARRA

Euskal egunkariaren sasoia heldu dela diogunean, egia esateko oraindik gure harriduratik irten ez garelako da. Hainbat urtez «Anaitasuna»k bere hiltzoritik eta ARGIAk bere asteroko presentziaz euskal prentsaren izateko eskubidea erreibindikatzeko pasa ondoren oihartzun faltak etsiturik gintuenean, hara non aurten bazter guztiak astintzen eta buruz gora ipintzen hasi baita da egunkariaren asunto horrekin.

Eta ez bedi aurrekoa interpreta euskal egunkarirako proiektuaren kontrako zerbait bezala. Nork maitago amets hori guk baino? Inork ez dezala dudarik egin egunen batetan proiektuaren bat gauzatzen bada gure bultzada jasoko duela lehen mementutik. Baina gauza bat dira ametsak eta beste bat errealtatea, eta gure errealtatea astekari hau da. Eta euskal astekari bat egiteko eman diren proiektuetatik aurrera jarraitu den bakarra geu izan garenez badakigu zer suposatzen duen horrek eta, okerrago dena, zer interesa sortu duen orain egunkariarekin hain ilusionaturik daudenetako batzurengan. Hortixe dator gure mesfidantza eta gure erreibindikazioa.

Izan ere, hauxe da gure erreibindikazioa: ez da aski egunkari baten proiektuarekin aurrera jotzea; gure abururako egunkari hori aurrera ateratzen ematen diren bitarteko berdinak eskaini behar zaizkie martxan dauden edota eginkizun leudekeen beste medio edo prentsabide guztiei. Hitz batez, Euskal Prentsa babesteko lege bat. Eta garbi dago legearena aipatzen dugunean Gasteiza zuzentzen ditugula hitzok, egunkariaren gaiak hantxe dauka mementu honetan erdigunea eta.

Egia aitortzeko, legearen ideia ez da gure kaskotik irtendakoa. Gasteizko Parlamentuan aurkezturiko «Euskararen Erabilpena Arauzkotezko Oinarrizko Legearen» lehen aurreproiektuan asmo horixe ageri zela prent-

ARGIA

sari dedikatutako artikuluan. Bigarren prestaketarako desagerrarazi egin zuten nabardura hura eta azkeneko behinbetiko textuan ez da horrelakorik azaltzen.

Beraz, iruditzen zaigu azken aldian hainbeste ugaritu den egunkariaren exigentziak espejismo bat sor deza keela, benetako problema ikustea eragozten digun kortina arriskutsu bat. Zeren begibistatik kendu behar ez dugun prolema nagusia euskal prentsarena da, egunkaria barne (eta ametsen artean lehen postuan, hori bai). Baina ez dugu ahanzi behar «Anaitasuna» dagoen horretan dagoela, eta berdin gertatu dela «Saski-Naski»ekin. Eta orain egunkariarekin hain kezkatutik dabilen zenbaitek ez dirudi beste horrekin pena gehiegi sentitu duenik.

Areago, iruditzen zaigu kanpaina publikorik edota eritzi korronterik antolatuko balitz, ez lukeela izan behar soil-soilik euskarazko egunkaria eskatuz, euskal prentsa babesteko duen lege bat eskatuz baizik. Are gehiago, egunkariarena lege horren barnean sartuko litzatekeela kontutan hartzen badugu.

Kojunturak aldakorrak bait dira, eta gaur egun egunkariaren aldeko

kojuntura dextente euforikoa baldin badago ere, horrelako egoerak zein erraz aldatzen diren ez dugu uste inongo sekretua denik. Zer esanik ez dena urtetik urtera aldatzen diren instituzio batzuren menpe utzi nahi denean... baina izango dugu hurrengo asteetan honetaz luzeago mintzatzeko parada egokia.

Datorren astea arte, beraz.

Eusko Jaurlaritza puntualizatuz

Aste honetako alea ixtear ge-neukanean, Eusko Jaurlaritzako Kultur Azpisailburua den Joxe Mari Velez de Mendizabal-en dei bat jaso genuen joan den astean orrialde honetan bertan argitaratuko artikuluari menzioa eta zuzenketa eginez. Orduko hartan Pello Zubiria susmotan zegoen uholdeen aitzakiaz ez ote zuten euskararen garapenerako dedikatutako subentzio eta diru-laguntzetatik deskonturik egingo. Velez de Mendizabal-en telefonatzea puntu horri zegokion hain zuzen, eta berak esan zigunez ez dago urrundik ere horrelakoe-tan pentsatzeko arrazoinik, Eusko Jaurlaritzan orain arte ez dela sekula horrelakorik aipatu ere egin, eta berak agindu zigunez bera karguan zegoen bitartean ez da horrelakorik gertatuko. Areago, datorren urterako aurten eman diren subentzio eta plangintza guztiei jarraipena emateaz gain diru kopurua neurri handi batetan hedatzeko asmoa dutela. Hori izan zen Joxe Mari adiskidearen oharra eta guk biziki eskertzen diogu gureganako izandako detailea. Baita barkamena eskatu ere.



DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai ajentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA



BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiltiaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.



Kutxazain Automatikoa



CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA